

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка**

**Юридичний факультет
Кафедра кримінального права та кримінології**

**ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ**

**ПРОГРАМА ТА ПРАКТИКУМ ЗІ СПЕЦКУРСУ
для студентів юридичного факультету**

Львів 2011

Автори: канд. юрид. наук, доц. Бурдін В.М., канд. юрид. наук Палюх Л.М.

Схвалено на засіданні кафедри кримінального права та кримінології
Львівського національного університету імені Івана Франка. Протокол № ____ від
18 вересня 2011 р.

Завідувач кафедри кримінального
права та кримінології

д.ю.н., доц. Бойко А.М.

ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ

ВСТУП

Злочинність неповнолітніх постійно привертає до себе особливу увагу вчених та практиків. Це зумовлено не тільки тим, що неповнолітні завжди визнавалися злочинцями особливого роду, а й тим, що в даний час неповнолітні – одна з найбільш уражених верств населення.

Дані статистики свідчать про те, що рівень злочинності серед неповнолітніх в Україні є високим. При цьому характерною особливістю злочинності неповнолітніх є тенденція до її зростання при скороченні рівня народжуваності. На тлі зростання злочинності серед неповнолітніх, зростає і кількість суспільно небезпечних діянь, які вчиняються особами до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Зазначену проблему слід вирішувати як на загальносоціальному рівні, так і шляхом вдосконалення законодавства, що регулює кримінальну відповідальність неповнолітніх.

Інтеграція України в міжнародну спільноту неможлива без повного приведення національного законодавства у відповідність до загальновизнаних міжнародних стандартів, які закріплені в таких міжнародно-правових актах, як: Керівні принципи ООН для попередження злочинності серед неповнолітніх (Ер-Ріядські керівні принципи), Мінімальні стандарти правила ООН, які стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила), Конвенція ООН про права дитини, Правила ООН, які стосуються захисту неповнолітніх, позбавлених волі. Порівняльний аналіз засвідчує, що законодавство України про кримінальну відповідальність у ряді випадків не відповідає положенням зазначених міжнародно-правових актів, потребує узгодження з ними, містить низку недоліків (колізій, прогалин), які негативно позначаються на правозастосовчій практиці.

Метою спецкурсу є вивчення студентами теоретичного та практичного матеріалу щодо особливостей кримінальної відповідальності неповнолітніх – зокрема, законодавства, судової практики у цій категорії справ, наукових положень щодо шляхів вирішення проблемних питань застосування кримінального законодавства про особливості кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх.

Спеціальний курс “Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх» вивчається на випускному курсі впродовж семестру. На його вивчення відводиться 36 аудиторних годин, половину з яких становить лекційний курс, іншу - практичні заняття. Вивчення спецкурсу завершується іспитом.

Вивчення спецкурсу передбачає написання студентами рефератів. Виконання реферату полягає у вивченні та узагальненні правозастосовної практики щодо окремих питань, що стосуються особливостей кримінальної відповідальності неповнолітніх.

Тема 1. ОБУМОВЛЕНІСТЬ ОСОБЛИВОСТЕЙ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Залежність кримінальної відповідальності неповнолітніх осіб від їх соціально-психологічних та вікових особливостей.

З історії розвитку законодавства про кримінальну відповідальність неповнолітніх.

Міжнародні стандарти поводження з неповнолітніми правопорушниками та відповідність їм національного законодавства України про кримінальну відповідальність неповнолітніх. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх у світлі основних тенденцій ювенальної юстиції.

Проблеми вікової неосудності і їх вирішення за кримінальним законодавством України.

Тема 2. ПРИМУСОВІ ЗАХОДИ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ: ПРАВОВА ПРИРОДА, СИСТЕМА І ВИДИ

Правова природа примусових заходів виховного характеру. Сутність інституту застосування примусових заходів виховного характеру.

Види примусових заходів виховного характеру та особливості їх застосування. Зміст та особливості застосування застереження. Зміст та особливості застосування обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього. Зміст та особливості застосування передачі неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу, а також окремих громадян. Покладення на неповнолітнього обов'язку відшкодування заподіяних майнових збитків. Направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків. Тривалість примусових заходів виховного характеру. Призначення неповнолітньому вихователя.

Скасування примусових заходів виховного характеру та дострокове звільнення неповнолітніх від примусових заходів виховного характеру. Наслідки ухилення неповнолітнього від застосування до нього примусових заходів виховного характеру.

Тема 3. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ ПОКАРАННЯ

Особливості системи покарань, що можуть бути застосовані до неповнолітніх та перспективи її розвитку.

Види покарань, що застосовуються до неповнолітніх. Зміст та особливості застосування до неповнолітніх покарання у виді штрафу. Зміст та особливості застосування до неповнолітніх покарання у виді громадських робіт. Зміст та особливості застосування до неповнолітніх покарання у виді виправних робіт. Зміст та особливості застосування до неповнолітніх покарання у виді арешту. Зміст та особливості застосування до неповнолітніх покарання у виді позбавлення волі на певний строк.

Особливості призначення неповнолітнім покарання. Врахування особливостей особи неповнолітнього при призначенні покарання. Особливості

врахування обставин, які пом'якшують та які обтяжують покарання неповнолітньому. Особливості призначення неповнолітньому покарання за незакінчений злочин та за злочин, вчинений у співучасті. Особливості призначення неповнолітньому більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Особливості призначення неповнолітньому покарання за сукупністю злочинів і за сукупністю вироків.

Тема 4. ОСОБЛИВОСТІ ЗВІЛЬНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Підстави і умови звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Співвідношення підстави звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності з застосуванням примусових заходів виховного характеру, з підставами інших видів звільнення від кримінальної відповідальності.

Особливості звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх у зв'язку із закінченням строків давності. Строки давності і їх обчислення. Переривання і зупинення перебігу давності.

Тема 5. ОСОБЛИВОСТІ ЗВІЛЬНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ

Звільнення неповнолітнього від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Підстави і умови звільнення неповнолітнього від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.

Звільнення неповнолітнього від покарання у зв'язку із закінченням строків давності. Підстави звільнення неповнолітнього від покарання у зв'язку із закінченням строків давності. Строки давності виконання обвинувального вироку і їх обчислення. Переривання і зупинення перебігу давності.

Особливості звільнення неповнолітніх від відбування призначеного покарання. Звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням. Підстави та умови застосування звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк при звільненні від відбування покарання неповнолітнього з випробуванням. Обов'язки, які покладає суд на неповнолітнього, звільненого від відбування покарання з випробуванням. Правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Звільнення неповнолітнього від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Строки давності та їх обчислення. Зупинення і переривання строків давності.

Умовно-дострокове звільнення неповнолітнього від відбування покарання. Умови і підстави застосування умовно-дострокового звільнення до неповнолітнього. Кримінально-правові наслідки вчинення особою, щодо якої застосоване умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, протягом невідбутої частини покарання нового злочину.

Тема 6. ОСОБЛИВОСТІ ПРИПИНЕННЯ СУДИМОСТІ У НЕПОВНОЛІТНІХ

Умови погашення судимості у неповнолітніх. Строк погашення судимості і порядок його обчислення.

Дострокове зняття судимості з неповнолітнього за злочин, вчинений ним у віці до вісімнадцяти років. Умови дострокового зняття судимості судом. Дострокове зняття судимості актом помилування.

НОРМАТИВНІ АКТИ І СУДОВА ПРАКТИКА

1. Конституція України: зі змінами та доповненнями станом на 15 січня 2011 року. – К.: «Право», 2011. – 56 с.
2. Європейська конвенція про здійснення прав дітей // Збірка договорів Ради Європи. – Київ: Парламентське видавництво, 2000.
3. Конвенція ООН про права дитини // Відомості Верховної Ради України.- 1991.- № 13.- Ст. 145.
4. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй стосовно заходів, не пов'язаних із тюремним ув'язненням (Токійські правила). Резолюція 45/110 Генеральної Асамблеї ООН від 14.12.1990 р. // Міжнародне співробітництво у сфері виконання покарань. Акти Організації Об'єднаних Націй та Ради Європи / Уклад. К.Б. Марисюк. – Львів: юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2007. - С. 70-80.
5. Минимальные стандартные правила Организации Объединенных Наций, касающиеся отправления правосудия в отношении несовершеннолетних («Пекинские правила») // Советская юстиция. – 1991. - №12. – С.22-24 (начало); Советская юстиция. – 1991. - №13. – С. 19-21; Советская юстиция. – 1991. - №14. – С.22-25 (окончание).
6. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй стосовно захисту неповнолітніх, позбавлених волі. Резолюція 45/113 Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 р. // Міжнародне співробітництво у сфері виконання покарань. Акти Організації Об'єднаних Націй та Ради Європи / Уклад. К.Б. Марисюк. – Львів: юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2007. - С. 81-99.
7. Руководящие принципы Организации Объединенных Наций для предупреждения преступности среди несовершеннолетних (Руководящие принципы, принятые в Эр-Рияде). Резолюция 45/112 Генеральной Ассамблеи ООН от 14.12.1990 г.
8. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. на 25 серпня 2010 року: (відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; КНТ ЦУЛ. – 168 с.
9. Кримінально-процесуальний кодекс України: зі змінами та допов. станом на 1 березня 2011 р. – К.: «Право», 2011. – 232 с.
10. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 р. № 20/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - №6. – Ст. 35.

11. Про організацію діяльності спеціальних навчально-виховних закладів для дітей і підлітків, які потребують особливих умов виховання: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 1993 р. № 859 (Із змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 11 серпня 1995 року № 646) // Зібрання постанов Уряду України.- 1994.- № 3.- ст. 57; 1995.- №12.-ст. 281.

12. Інструкція про медичне обстеження дітей і підлітків, які направляються в загальноосвітні школи і професійні училища соціальної реабілітації для дітей і підлітків, які потребують особливих умов виховання: затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України і Міністерства освіти України від 5 травня 1997 р. № 137/131 // Офіційний вісник України. - № 34. – Стор. 9.

13. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності: постанова Пленуму Верховного Суду України № 12 від 23 грудня 2005 р. // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 58-63.

14. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх: постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 р. №5 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 98-105.

15. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. № 2 (із змінами, внесеними згідно з постановами Пленуму Верховного Суду України № 18 від 10 грудня 2004 р., № 8 від 12 червня 2009 р. та № 11 від 6 листопада 2009 р.) // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 105-114.

16. Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи: постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 р. № 5 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 124-134.

17. Про практику призначення судами кримінального покарання: постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7, із змінами внесеними постановою Пленуму Верховного Суду України від 10 грудня 2004 р. № 18, 12 червня 2009 р., 6 листопада 2009 р. // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 64-77.

18. Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 2 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 79 - 83.

19. Про практику застосування судами України законодавства про погашення і зняття судимості: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 р. № 16 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 86 – 89.

20. Судова практика у справах про злочини неповнолітніх і втягнення їх у злочинну діяльність // Вісник Верховного Суду України. - 2003.- №4(38).- С.12-35.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Навчальні посібники

1. *Мельникова Э.Б.* Ювенальная юстиция: Проблемы уголовного права, уголовного процесса и криминологии: Учеб пособие. – 2-е изд., испр., доп. – М.: Дело, 2001.
2. *Палюх Л.М.* Примусові заходи виховного характеру: теорія і практика застосування. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 2010.
3. Ювенальна юстиція в Україні: коментар та аналіз діючого законодавства. Конвенція про права дитини (з постатейними матеріалами). Словник-довідник з ювенальної юстиції. Науково-практичний посібник / За загальною редакцією члена-кореспондента Академії правових наук, доктора юридичних наук, професора В.С. Зеленецького та кандидата юридичних наук, доцента Н.В. Сібільової. – Серія «Юридичний Радник». – Х.: Страйд, 2006.
4. Ювенальна юстиція: навчальний посібник / Кол. авторів: Гусєв А.І., Костова Ю.Б., Крестовська Н.М., Семікоп Т.Є., Терещенко І.Г., Шмеріга В.І.; За заг. ред. Крестовської Н.М. – Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2006.

Література до всього курсу

1. *Бурдін В.* Законодавче регулювання кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ.-2001.- №36.
2. *Бурдін В.М.* Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні. – К.: Атіка, 2004.
3. *Вітвицька В.В.* Захист прав та інтересів неповнолітніх у кримінальному законодавстві України // Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України. - 1999. - № 3. - с. 137 - 145.
4. *Вітвицька В.В.* Національне кримінальне законодавство і захист прав і інтересів неповнолітніх // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності - Донецьк: Донецький інститут внутрішніх справ. - 1999. -Вип. I.- С. 144-150.
5. *Гончар Т.О.* Неповнолітній як суб'єкт відповідальності за кримінальним правом України: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Одеська національна юридична академія. – Одеса, 2005.
6. *Гончар Т.О.* Особливості кримінальної відповідальності та покарання

- неповнолітніх за чинним Кримінальним кодексом України // Правова держава. - 2002. - № 5. - с. 89-93.
7. Застосування кримінальних заходів до неповнолітніх правопорушників / Від. Ред. О.Я. Светлов.- К.: Наукова думка, 1974.
8. *Игошев К.Е.* Правонарушения и ответственность несовершеннолетнего.- Свердловск: Средне-Уральское книжное изд-во, 1973.
9. *Киренко С.* Кримінально-правова охорона неповнолітніх новим КК - старі проблеми// Право України. - 2002. - № 6. - С. 39-42.
10. *Киренко С.Г.* Проблеми захисту прав неповнолітніх кримінальним законодавством України): Автореф. дис... к.ю.н. /Київський національний, університет ім. Тараса Шевченка. - К., - 2003.
11. *Костенко О.* Питання кримінальної відповідальності неповнолітніх// Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. Матеріали науково-практичної конференції «Кримінальний кодекс України 2001 р. (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства)». - 2003. - Вип. 2 (1). - С. 240 - 242.
12. *Магарин Н.С.* Кримінальна відповідальність неповнолітніх за новим кримінальним законодавством України // Правова держава. - 2002. - № 4.
13. *Мельникова Э.Б.* Ювенальная юстиция: Проблемы уголовного права, уголовного процесса и криминологии: Учеб пособие. – 2-е изд., испр., доп. – М.: Дело, 2001.
14. *Палюх Л.М.* Примусові заходи виховного характеру: теорія і практика застосування: навчальний посібник / Л.М. Палюх. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010.
15. *Примаченок А.А.* Проблемы борьбы с преступностью несовершеннолетних / Науч. ред. П.В. Дудковский.- Минск: Наука і техника, 1980.
- 16.
17. *Сперанский К.К.* Уголовно-правовая борьба с преступлениями несовершеннолетних и против несовершеннолетних.- Ростов-на-Дону: Изд-во Ростовского у-та, 1991.
18. *Тютюгин В.И.* Некоторые вопросы реализации норм об особенностях уголовной ответственности и наказания несовершеннолетних // Питання боротьби зі злочинністю. Збірник наукових праць. - 2004. -Вип. 8. - С. 47 - 50.
19. *Чернышев А.И.* Преступность несовершеннолетних и меры борьбы с ней в СССР: Учебное пособие.- Томск: Изд-во ТГУ, 1981.
20. *Чугаев А.П.* Индивидуализация ответственности за преступления и ее особенности по делам несовершеннолетних.- Краснодар: Кубанский гос. ун-т, 1979.
21. *Шевченко Я.Н.* Правовое регулирование ответственности несовершеннолетних.- К.: Наукова думка, 1976.
22. Ювенальная юстиція в Україні: коментар та аналіз діючого законодавства. Конвенція про права дитини (з постатейними матеріалами). Словник-довідник з ювенальної юстиції. Науково-практичний посібник / За загальною редакцією

- члена-кореспондента Академії правових наук, доктора юридичних наук, професора В.С. Зеленецького та кандидата юридичних наук, доцента Н.В. Сібільової. – Серія «Юридичний Радник». – Х.: Страйд, 2006.
23. Ювенальна юстиція: навчальний посібник / Кол. авторів: Гусєв А.І., Костова Ю.Б., Крестовська Н.М., Семікоп Т.Є., Терещенко І.Г., Шмеріга В.І.; За заг. ред. Крестовської Н.М. – Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2006.
24. *Юзікова Н.С.* Проблема кримінально-правового захисту інтересів неповнолітніх. - Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет. -1999.
25. *Яценко С.С.* Інститут кримінальної відповідальності неповнолітніх: світовий досвід, питання вдосконалення українського законодавства // Правова система України: теорія та практика. Науково-практична конференція. - К. - 1993. - С. 467 - 468.
26. *Яценко С.С.* Питання вдосконалення інституту кримінальної відповідальності неповнолітніх // Проблеми удосконалення кримінального та кримінально-процесуального законодавства: Міжвузівський збірник наукових праць. - К.: Українська академія внутрішніх справ, 1993. - С. 3-15.
27. *Яценко С.С., Дінь Суан Нам.* Кримінальне законодавство СРВ про відповідальність неповнолітніх на тлі положень кримінального права України // Вісник Київського університету. Юридичні науки. 1995. Вип. 33/34. - С. 101-122.

Література до окремих тем

Тема 1. ОБУМОВЛЕНІСТЬ ОСОБЛИВОСТЕЙ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

1. *Барило Т.С.* Комиссии по делам несовершеннолетних. – К.: «Наук. думка», 1976. – 90 с.
2. *Беляева Л.* Особые суды по делам несовершеннолетних в России // Социалистическая законность.- 1990.- № 11.- С. 71-74.
3. *Бурдін В.* Неповнолітня особа як суб'єкт злочину: окремі історичні аспекти // Вісник Львівського університету. Серія юридична.- 2000.- № 35.
4. *Бурдін В.М.* Окремі питання суб'єкта злочину в кримінальному праві // Вісник Львівського університету. Серія юридична.- 2003.- Випуск 38.
5. *Бурдін В.М.* Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні: Монографія. – К.: Атіка, 2004. – 240 с.
6. *Бурдін В.* Проблеми визначення кримінально-значимої періодизації віку особи // Вісник Львівського університету. Серія юридична.- 2002.- Випуск 37.
7. *Васильєв А.А.* Проблеми притягнення до відповідальності неповнолітніх, які відстають у психічному розвитку // Актуал. пробл. сучасної науки в дослідженнях молодих учених: Зб. наук. пр. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ. – 2003. – С. 9-11.
8. *Васильєв А.А.* Психічні аномалії неповнолітніх та їх вплив на кримінальну відповідальність // Наук. вісн. Юрид. акад. Міністерства внутрішніх справ. – 2003. - № 3(12). – с. 271-276.
9. *Вінгловська О.І.* Імплементация міжнародних стандартів прав дитини в національному законодавстві України: Автореф. дис....канд. юрид. наук: 12.00.11

- / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. - К., 2000.- 20 с.
10. Восстановительное правосудие для несовершеннолетних и социальная работа. Учебное пособие / Под ред. Л.М. Карнозовой. – М.: МОО Центр «Судебно-правовая реформа», 2001.
 11. *Голіна В.В., Смельянов В.П., Петрюк П.Т.* Проблеми призначення покарання за злочини, вчинені неповнолітніми з психічними аномаліями // Держава та регіони. Серія: Право. - 2005. - № 1. - С. 84 - 89.
 12. *Мельникова Э.Б.* Правосудие по делам несовершеннолетних: история и современность. – М.: Наука, 1990. – 120 с.
 13. *Мельникова Э.Б.* Ювенальная юстиция: Проблемы уголовного права, уголовного процесса и криминологии: Учеб. пособие. – 2-е изд., испр., доп. – М.: Дело, 2001. – 272 с.
 14. *Мойсеева О.* Правовий захист неповнолітніх (За матеріалами нового кримінального кодексу України) // Право України. - 2001. - № 9. - С. 59-60.
 15. Ювенальна юстиція: Навч. посіб. / Кол. авторів: Гусєв А.І., Костова Ю.Б., Крестовська Н.М., Семікоп Т.Є., Терещенко І.Г., Шмеріга В.І.; За заг. ред. Крестовської Н.М. – Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2006. – 243 с.
 16. *Палюх Л.М.* З історії становлення та розвитку інституту застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх у кримінальному судочинстві України // Науковий вісник Львівського юридичного інституту. Серія юридична. Збірник. – Львів: Львівський юридичний інститут МВС України. – Вип. 2. – 2005. - С. 118-127.
 17. *Палюх Л.* Щодо питання про модель інститутів вікової неосудності, обмеженої вікової осудності у кримінальному законодавстві України // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2008. – Випуск 47. - С.202-211.
 18. *Сердюк П.П.* Розділ XV КК України (Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх) - концептуальний підхід чи хибі законодавчої практики? // Науковий вісник Львівського юридичного інституту МВС України. Матеріали науково-практичної конференції: «Актуальні проблеми профілактики злочинності та правопорушень серед неповнолітніх». - 2004. - Вип. 1 (1). Додаток. - С. 200. - 205.
 19. *Соловій Я.І.* Теоретичні обґрунтування гуманізації вікової осудності неповнолітніх // Проблеми гуманізації підготовки працівників ОВС в умовах Європейської інтеграції: тези доп. міжнар. наук. - практ. конференції. - К: НАВСУ, 2003. - С. 86 - 92.
 20. *Туляков В.О., Хлицова О.Г.* Деякі нормативні проблеми протидії злочинності неповнолітніх // Питання боротьби зі злочинністю. Збірник наукових праць. - 2004. - Вип. 8. - С. 51 - 52.
 21. *Фелинская Н., Холодковская Е.* О психической зрелости несовершеннолетних, совершивших общественно-опасные действия // Социалистическая законность.-1981.- № 6.
 22. *Фрейеров О.* Возрастной критерий уголовной ответственности // Социалистическая законность.-1968.- № 12.
 23. *Чернышев А.И.* Вопросы вменяемости и невменяемости несовершеннолетних // Актуальные проблемы государства и права.- Томск: Изд-во

ТГУ, 1972.- Т. 228.

24. Ювенальна юстиція в Україні: коментар та аналіз діючого законодавства. Конвенція про права дитини (з постатейними матеріалами). Словник-довідник з ювенальної юстиції. Науково-практичний посібник / За заг. ред. В.С. Зеленецького, Н.В. Сібільової. – Серія «Юридичний Радник». – Х.: Страйд, 2006. – 784 с.

Тема 2. ПРИМУСОВІ ЗАХОДИ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ: ПРАВОВА ПРИРОДА, СИСТЕМА І ВИДИ

1. *Арькова В.И.* Принудительные меры воспитательного характера, применяемые к несовершеннолетним: Учебное пособие.- Иркутск: Иркутский гос. у-т им. А.А. Жданова, 1978.
2. *Бурдін В.М.* Окремі питання застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх злочинців //Актуальні проблеми формування правової держави в Україні (До 50-ї річниці Конвенції про захист прав людини та основних свобод). Тези наукових доповідей та повідомлень учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених / За ред. проф. М. І. Понова. - Х.: Національна юридична академія України, 2000. - С. 157-160.
3. *Бурдін В.М.* Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні: Монографія. – К.: Атіка, 2004. – 240 с.
4. *Бурдін В.* Правова природа примусових заходів виховного характеру за Кримінальним кодексом України // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. - 2000. - Вип. 2 (13). - С. 178 - 184.
5. *Гізімчук С.В.* Забезпечення основних прав та свобод неповнолітніх при застосуванні примусових заходів виховного характеру // Питання боротьби зі злочинністю. Збірник наукових праць. - 2004. - Вип. 8. - с. 37 - 40.
6. *Гребеньков Г.В.* Соціально – психологічні та кримінологічні аспекти впливу примусових заходів виховного характеру на формування правової свідомості неповнолітніх: монографія / Г. В. Гребеньков. - Донецьк: ДЮІ, 2008.- 187 с.
7. *Кідіна Н.* Законодавство країн Європи про кримінальну відповідальність неповнолітніх // Право України. – 2000. - №2.- С. 97-100.
8. *Кравченко О.* Питання, що виникають у судовій практиці по застосуванню до неповнолітніх примусових заходів виховного характеру // Право України. - 1999. - № 10. - С. 29 - 30.
9. *Крестовська Н.М.* Ювенальна юстиція як засіб попередження злочинності неповнолітніх: світовий досвід // Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю на етапі реформування кримінального судочинства. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 14-15 травня 2002 р. м. Запоріжжя. – С. 250-254.
10. *Кривонос А.Н.* Исторический опыт борьбы с беспризорностью // Государство и право. – 2003. - № 7. – С. 92-98.
11. *Келина С.Г.* Наказание и иные меры уголовно-правового характера // Государство и право. – 2007. - № 6. – С. 51-58.
12. *Кравець Є.* Як готуються майбутні правопорушники // Право України. - 1995. - №5-6. – С. 50-51, 61.
13. *Кравченко О.* Питання, що виникають у судовій практиці по застосуванню

до неповнолітніх примусових заходів виховного характеру // Право України. – 1999. - № 10. – С. 29-30.

14. *Красота О.І.* Правове регулювання діяльності спеціальних закладів (шкіл) для неповнолітніх правопорушників в Україні: Автореф. дис... канд.. юрид. наук: 12.00.01 / Київський національний університет внутрішніх справ. – Одеса, 2009.

15. *Матюшенко М., Шость Н.* Про застосування судами примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх // Радянське право.-1988.- № 4.

16. *Мельникова Э.Б.* Ювенальная юстиция: Проблемы уголовного права, уголовного процесса и криминологии: Учеб. пособие. – 2-е изд., испр., доп. – М.: Дело, 2001. – 272 с.

17. *Моисеенко Я.В., Попов А.Н.* Некоторые аспекты применения принудительных мер воспитательного воздействия к несовершеннолетним // Попов А.Н. Производство по делам о преступлениях несовершеннолетних: Монография. Книга I. – Красноярск, 2002. – С. 155-157.

18. *Мороз В.* Школи соціальної реабілітації: сучасне становище та перспективи // Право України.-1999.- № 3.

19. *Музика А.А.* Примусові заходи медичного і виховного характеру. – Київ: Національна академія внутрішніх справ України, 1997.

20. *Поводова Е.В.* Проблемы теории и правового регулирования принудительных мер воспитательного воздействия / Отв. ред. А.И. Чучаев. – Владимир, 2005. – 164 с.

21. *Палюх Л.М.* Інститут застосування примусових заходів виховного характеру у світлі міжнародно-правових актів та основних тенденцій ювенальної юстиції // Науковий вісник Львівського юридичного інституту. Серія юридична. - 2005. - Вип. 3. - С. 71 - 82.

22. *Палюх Л.М.* Примусові заходи виховного характеру: теорія і практика застосування: навчальний посібник / Л.М. Палюх. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. – 214 с.

23. *Смирнов АА.* Цели принудительных мер воспитательного характера как формы реализации уголовной ответственности (региональный аспект) // Право і безпека. - 2004 - № 3'2. - С. 112 - 115.

24. *Ягодинський В.* Вирішення кримінальних справ про суспільно - небезпечні діяння, вчиненні особами, які не досягли віку кримінальної відповідальності // Право України. - 2001. - № 11. - С. 92- 95.

25. *Ямкова О.О.* Застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх // Актуальні проблеми держави і права. - 2002. - Вип. 15. - С. 85 – 92.

26. *Ямкова О.О.* Примусові заходи виховного характеру: правова природа і види: Автореф. дис... канд.. юрид. наук: 12.00.08 / Одеська нац. юрид. акад. – Одеса, 2004.

Тема 3. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ ПОКАРАННЯ

1. *Бурдін В.М.* Проблемні питання застосування кримінальних покарань до неповнолітніх // Питання боротьби зі злочинністю. Збірник наукових праць. -

2004. - Вип. 8. - с. 53 - 55.

2. *Бурдін В.М.* Позбавлення волі на певний строк як вид покарання, що застосовується до неповнолітніх злочинців // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. Регіональна науково-практична конференція. - Л.: юридичний факультет Львівського національного університету ім. Івана Франка, 2003. - С 382 - 385.

3. *Антипов А.* Проблеми застосування до неповнолітніх певних видів кримінального покарання // Підприємництво, господарство і право. - 2004. - № 8. - с. 134 - 137.

4. *Астеміров З.А.* Уголовная ответственность и наказание несовершеннолетних. - М.: Юрид. л-ра, 1970.

5. *Бабаєв М.М.* Индивидуализация наказания несовершеннолетним, - М.: Юрид. л-ра, 1968.

6. *Березовська Н.Л.* Виправні роботи та їх застосування до неповнолітніх // Актуальні проблеми держави і права. - 2002. - Вип. 15. - С. 25 - 29.

7. *Березовська Н.Л.* Загальні питання застосування до неповнолітніх покарання у вигляді виправних робіт // Актуальні проблеми держави і права. Збірник наукових праць. - 2002. - Вип. 16. - с. 632 -636.

8. *Березовська Н.Л.* Покарання, пов'язані з виправно-трудоим впливом, що застосовуються до неповнолітніх [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Березовська Наталя Леонідівна ; Одес. нац. юрид. акад. - О., 2010.

9. *Бурдін В.М.* Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні: Монографія. – К.: Атіка, 2004. – 240 с.

10. *Бурдін В.* Позбавлення волі на певний строк як вид покарання, що застосовується до неповнолітніх злочинців.- Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали ІХ регіональної науково-практичної конференції. 13-14 лютого 2003 р.- Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2003.

11. *Вечерова Є. М.* Некаральний кримінально-правовий вплив на неповнолітніх в Україні (кримінологічні засади) [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Вечерова Євгенія Миколаївна ; Міжнар. гуманіт. ун-т. - О., 2010.

12. *Гаверов Г.С.* Проблеми покарання несовершеннолетних преступников.- Иркутск: Изд-во Иркутского у-та, 1986.

13. *Голіна В.В., Ємельянов В.П., Петрюк П.Т.* Проблеми призначення покарання за злочини, вчинені неповнолітніми з психічними аномаліями // Держава та регіони. Серія: Право. - 2005. - № 1. - С. 84 - 89.

14. *Ємець Ю.І.* Вчинення злочину неповнолітніми як обставина, що пом'якшує покарання: психолого-юридична сутність: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 19.00.06 / Ємець Юлія Іванівна ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. - К., 2010.

15. *Ковтун Н.Я.* Поняття, система та види додаткових покарань для неповнолітніх за КК України [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Ковтун Наталя Ярославівна ; Нац. акад. прокуратури України. - К., 2010.

16. *Примаченок А.А.* Проблеми боротьби с преступностью несовершеннолетних / Науч. ред. П.В. Дудковский.- Минск: Наука і техника,1980.

17. *Примаченок А.А.* Совершенствование уголовно-правовой системы мер борьбы

с преступностью несовершеннолетних / Под ред. М.А. Ефимова.-Минск: Наука і тэхніка, 1990.

18. *Сахарук Т.В.* Проблеми призначення покарання неповнолітнім // Питання боротьби зі злочинністю. Збірник наукових праць. - 2004. - Вип. 8. - С. 56 - 59.

19. *Северин О.О.* Застосування до неповнолітніх заходів кримінально-правового характеру, не пов'язаних з позбавленням волі [Текст] : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Северин Оксана Олександрівна ; Класичний приватний ун-т. - Запоріжжя, 2009. - 20 с.

20. *Скрябин М.А.* Общие начала назначения наказания и их применение к несовершеннолетним.- Казань: Изд-во Казанского у-та, 1988.

21. Ювенальна юстиція в Україні: коментар та аналіз діючого законодавства. Конвенція про права дитини (з постатейними матеріалами). Словник-довідник з ювенальної юстиції. Науково-практичний посібник / За заг. ред. В.С. Зеленецького, Н.В. Сібільової. – Серія «Юридичний Радник». – Х.: Страйд, 2006.

22. *Яцун О.* Застосування до неповнолітніх позбавлення волі // Вісник прокуратури. - 2003. - № 12. - С. 106 - 108.

23. *Яцун О.С.* Особливості кримінального покарання неповнолітніх [Текст] : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Яцун Олександр Сергійович ; Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. - Л., 2009.

24. *Яцун О.* Призначення покарання неповнолітнім // Вісник прокуратури. - 2003. - № 4. - С. 103 - 105.

Тема 4. ОСОБЛИВОСТІ ЗВІЛЬНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

1. *Аликперов Х.Д.* Новый УК: проблемы освобождения от уголовной ответственности // Законность. - 1999. - №4. - С. 12-14.

2. *Аликперов Х.* Освобождение от уголовной ответственности несовершеннолетних // Законность. -1999.- № 9. – С. 11-14.

3. *Атжанов Т.Ж.* Особенности освобождения несовершеннолетних от уголовной ответственности: Автореф. дисс.... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Челябинский гос. университет. – Челябинск, 1998.

4. *Баулін Ю.В.* Звільнення від кримінальної відповідальності: Монографія. – К.: Атіка, 2004.

5. *Бурдін В.М.* Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні: Монографія. – К.: Атіка, 2004. – 240 с.

6. *Гізімчук С.В.* Забезпечення основних прав та свобод неповнолітніх при застосуванні примусових заходів виховного характеру // Питання боротьби зі злочинністю. Збірник наукових праць. - 2004. – Вип.. 8. - с. 37 - 40.

7. *Головко Л.В.* Альтернативы уголовному преследованию в современном праве.- СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2002.

8. *Ендольцева А.В.* Институт освобождения от уголовной ответственности: проблемы и пути их решения: Монография / А.В. Ендольцева. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2004.

9. *Житний О.О.* Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям: Монографія. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004.

10. *Канцір В.* Судовий угляд (розсуд) – один з елементів правозастосовної діяльності суду // *Право України.* – 1999. - №11. – С. 126-127.
11. *Ковітіді О.Ф.* Звільнення від кримінальної відповідальності (за нормами Загальної частини КК України): Навч. посібник / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. — Сімф. : ВД "Квадранал", 2005.
12. *Ковітіді О.* Окремі проблеми кримінально-правового регулювання звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх // *Підприємництво, господарство і право.* -2004. - № 3. - с. 96 - 100.
13. *Ковітіді О.Ф.* Щодо питання про звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх // *Питання; боротьби зі злочинністю. Збірник наукових праць.* - 2004. - Вип. 8. - С. 41 - 43.
14. *Козак О.С.* Звільнення від кримінальної відповідальності: Автореф. дис...канд. юрид. наук /Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпропетровськ, 2008.
15. *Лемешко О.М.* Деякі особливості звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх осіб за чинним кримінальним законодавством // *Питання боротьби зі злочинністю. Збірник наукових праць.* -2004. - Вип. 8. - с. 44 - 46.
16. *Лесниевски-Костарева Т.А.* Дифференциация уголовной ответственности. Теория и законодательная практика. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательство НОРМА, 2000.
17. *Магомедов А.А.* Правовые последствия освобождения от уголовной ответственности. – Саратов: Саратов. выс. школа МВД РФ, 1994.
18. *Мандриченко Ж.В.* Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Одеська національна юридична академія. — О., 2007.
19. *Некрасов Ю.Б.* Освобождение несовершеннолетних от уголовной ответственности с применением мер воспитательного характера (уголовно-процессуальные вопросы): Автореф. дисс... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Академия МВД СССР . – М., 1991.
20. *Николюк В., Кальницкий В.* Спорные вопросы освобождения от уголовной ответственности в соответствии с примечанием к ст. 228 УК РФ // *Уголовное право.* - 1999. - №2. - С. 68.
21. *Палюх Л.М.* Деякі питання щодо підстав та умов застосування примусових заходів виховного характеру за кримінальним судочинством України // *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України.* - 2004. - Вип. XII / - С. 199 - 205.
22. *Сверчков В.В.* Актуальные вопросы освобождения от уголовной ответственности в связи с деятельным раскаянием // *Государство и право.*- 1999.- №12.- С.53-60.
23. *Чувилев А.* Новые основания прекращения уголовного дела в отношении несовершеннолетнего // *Законность.* – 1998. - №2. – С. 22-25.
24. *Якубов А.Е.* Юридическая природа освобождения несовершеннолетних от уголовной ответственности с применением принудительных мер воспитательного характера // *Вестник Московского у-та. Серия 12. Право.*-1971.- №1.

25. *Григор'єва М.Є.* Звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з її дійовим каяттям: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. — Х., 2007.

Тема 5. ОСОБЛИВОСТІ ЗВІЛЬНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ

1. *Бурдін В.М.* Особливості умовно-дострокового звільнення від покарання неповнолітніх //Вісник Львівського університету. Серія міжнародних відносин. 2001. - Вип. 4. - с. 134-138.
2. *Бурдін В.М.* Особливості умовного незастосування покарання до неповнолітніх злочинців //Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. - 2001. - Вип. 2. - С. 147-153.
3. *Зельдов С.И.* Освобождение от наказания и его отбывания.-М.: Юрд. лит., 1982.
4. *Канцір В.* Судовий угляд (розсуд) – один з елементів правозастосовної діяльності суду // Право України. – 1999. - №11. – С. 126-127.
5. *Клименко І.* Деякі проблемні питання застосування примусових заходів виховного характеру // Наукові записки: серія «Право». – Випуск 6. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2005. – С. 286-291.
6. *Скибицкий В.В.* Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания.- К.: Наук. думка, 1987. – 184 с.
7. *Смольников В.Е.* Давность в уголовном праве. – М.: Юрид. лит., 1973.
8. *Алієв Р.В.* Адміністративна діяльність кримінально-виконавчої інспекції щодо осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням: монографія/ Р.В. Алієв; [за заг. ред. С.В.Петкова]. Запоріжжя: КПУ, 2009.
9. *Бурдін В.* Особливості умовно-дострокового звільнення від покарання неповнолітніх // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини.- 2001.- № 4.
- 10.*Бурдін В.* Особливості умовного незастосування покарання до неповнолітніх злочинців // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ.- 2001.-№ 2.
- 11.*Зельдов С.И.* Освобождение от наказания и его отбывания.-М.: Юрд. лит., 1982.
- 12.*Дашченко О.В.* Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання неповнолітніх: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / О. В. Дашченко; Класичний приватний ун-т. — Запоріжжя, 2009.
- 13.*Клевцов А.О.* Звільнення від відбування покарання з випробуванням неповнолітніх за кримінальним законодавством України: Автореф. дис... канд.. юрид. наук: 12.00.08 / Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпропетровськ, 2009.
- 14.*Книженко О.О.* Звільнення від відбування покарання з випробуванням за кримінальним правом України: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Національний ун-т внутрішніх справ. — Х., 2003.
- 15.*Коваль Р.Г.* Програми відновного правосуддя як інститут роботи фахівця служби пробації // Відновне правосуддя в Україні. – 2005. - №2(3) – С.135.
- 16.*Магарин Н.С.* Звільнення неповнолітніх від покарання та примусові заходи

виховного характеру за новим кримінальним законодавством України // Правова держава. - 2002. - № 5. - с. 106-109.

17. *Романенко В.* Ще один крок назустріч пробації // Закон і обов'язок. – 2007. - №14-15.
18. *Саркісова Э.А.* Воспитательная роль условного осуждения. – Минск: Наука и техника, 1971.
19. *Скибицкий В.В.* Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания.- К.: Наук. думка, 1987.

Тема 6. ОСОБЛИВОСТІ ПРИПИНЕННЯ СУДИМОСТІ У НЕПОВНОЛІТНІХ

1. *Кириць Б.* Припинення судимості // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка . – Серія юридична. – 2001. – Вип. 36. – С. 444-453.
2. *Муратова С.О.* Зняття судимості за Кримінальним кодексом України // Сучасні проблеми юридичної науки: стан і перспективи розпитку. Тези доповідей та наукових повідомлень учасників наукової конференції молодих учених та здобувачів. - Х.: Національна юридична академія України, 2005. - с. 159 – 163.
3. *Паневін В.* Застосування законодавства про погашення і зняття судимості // Закон і бізнес. - 2003. - 12 квітня (№ 15). - С. 7.
4. *Паневін В.* Застосування законодавства про погашення і зняття судимості // Вісник Верховного Суду України. - 2004. - № 6. - С. 43 - 45.
5. Ювенальна юстиція: навчальний посібник / Кол. авторів: Гусєв А.І., Костова Ю.Б., Крестовська Н.М., Семікоп Т.Є., Терещенко І.Г., Шмеріга В.І.; За заг. ред. Крестовської Н.М. – Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2006.
6. Ювенальна юстиція в Україні: коментар та аналіз діючого законодавства. Конвенція про права дитини (з постатейними матеріалами). Словник-довідник з ювенальної юстиції. Науково-практичний посібник / За заг. ред. В.С. Зеленецького, Н.В. Сібільової. – Серія «Юридичний Радник». – Х.: Страйд, 2006. – 784 с.

**ПРАКТИКУМ ЗІ СПЕЦКУРСУ «ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ»**

№	Назва теми	Кількість годин			
		Денна форма навчання		Заочна форма навчання	
		л.	пр.	л.	пр.
1.	Обумовленість особливостей кримінальної відповідальності неповнолітніх	3	2	-	-
2.	Примусові заходи виховного характеру за законодавством України	3	3	2	1-
3.	Особливості застосування до неповнолітніх покарання	4	5	2	1
4.	Особливості звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності	3	2	1	-
5.	Особливості звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування	4	5	2	2
6.	Особливості припинення судимості у неповнолітніх	1	1	1	-
	ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ГОДИН	18	18	8	4

Задачі слід виконувати письмово. Відповіді на запитання в задачі повинні бути аргументованими, з посиланням на відповідні норми Кримінального кодексу України. Якщо під час вирішення задачі слід звернутися до інших нормативно-правових актів чи використати положення постанов Пленуму Верховного Суду України, студент повинен письмово чітко зазначити, яке із положень він використав і коротко сформулювати зміст відповідного положення.

ОБУМОВЛЕНІСТЬ ОСОБЛИВОСТЕЙ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

1. Залежність кримінальної відповідальності неповнолітніх осіб від їх соціально-психологічних та вікових особливостей.

2. З історії розвитку законодавства про кримінальну відповідальність неповнолітніх.

3. Міжнародні стандарти поводження з неповнолітніми правопорушниками та відповідність їм національного законодавства України про кримінальну відповідальність неповнолітніх. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх у світлі основних тенденцій ювенальної юстиції.

4. Проблеми вікової неосудності і їх вирішення за кримінальним законодавством України.

Задача 1

Кушнір і Овсієнко в середині жовтня 2009 року, маючи умисел на відкрите викрадення чужого майна (грабіж), на вулиці підійшли до неповнолітнього Орлова та відкрито викрали його мобільний телефон вартістю 2000 грн. Під час досудового розслідування справи виникли труднощі щодо встановлення віку Кушніра та Овсієнка, оскільки були відсутні документи, які підтверджували їх вік. У зв'язку з цим у справі була призначена судово-медична експертиза, яка встановила, що вік Кушніра – приблизно 13 - 15 років, вік Овсієнка – 15 – 17 років.

Визначте, чи можуть Кушнір і Овсієнко підлягати кримінальній відповідальності за грабіж?

Задача 2

8 липня 2008 року в період часу між 12 год 30 хв. та 13 год. 40 хв. Федір з метою вчинення крадіжки проник у квартиру, де проживав Антощук, і таємно викрав звідти майно, а саме: золоту каблучку вартістю 700 грн., золотий медальйон вартістю 200 грн., золотий ланцюжок вартістю 300 грн.

Під час досудового розслідування було встановлено, що Федір народився 8 липня 1994 р. Слідчий на підставі ст. 7-3 КПК України виніс постанову про закриття справи та застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру, зазначивши в мотивувальній частині своєї постанови: «у зв'язку з тим, що суспільно небезпечне діяння було вчинене у віці від одинадцяти років і до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність».

Чи законною є постанова слідчого? Чи буде підлягати Федір кримінальній відповідальності за злочин, передбачений ч. 3 ст. 185 КК України?

Задача 3

16-річний Василенко на вулиці відкрито заволодів грошима в сумі 200 гривень Невської. Під час досудового розслідування було встановлено, що Василенко на час вчинення злочину два роки перебував на обліку в дитячому психоневрологічному диспансері. У справі була призначена судова психолого-

психіатрична експертиза. Експертизою було встановлено, що під час вчинення інкримінованого йому діяння Василенко не страждав на психічне захворювання, однак рівень його психічного розвитку не відповідає його фізіологічному віку, а відповідає 10-11 рокам. Експертизою було встановлено, що причиною суттєвого відставання у фізичному та психічному розвитку неповнолітнього Василенка є відсутність протягом тривалого часу догляду за ним, опіки, турботи, виховання і навчання з боку його батьків. Також було встановлено, що Василенко на час вчинення інкримінованого йому суспільно небезпечного діяння через наявне у нього відставання у психічному розвитку, що не пов'язане з психічним розладом, не міг у повній мірі на час вчинення діяння усвідомлювати свої дії. Справа була направлена в суд з обвинувальним висновком. Суд визнав Василенка винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 186 КК України і засудив до покарання у виді арешту на строк 30 діб.

Захисник Василенка в апеляції просив вирок скасувати і, враховуючи рівень розвитку неповнолітнього, закрити справу і застосувати до нього примусові заходи виховного характеру, оскільки він на час вчинення суспільно небезпечного діяння не досяг за рівнем свого розвитку віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність.

Чи правильно вирішив суд питання про кримінальну відповідальність Василенка?

Чи підлягатиме задоволенню апеляційна скарга адвоката?

Задача 4

15-річний Охрім вчинив десять крадіжок майна з підвалів мешканців громадян. Щодо нього було порушено кримінальну справу за ч. 3 ст. 185 КК України. Під час досудового розслідування було з'ясовано, що Охрім систематично втікав з дому, займався бродяжництвом. У справі була призначена судово-психологічна експертиза, яка встановила, що рівень психічного розвитку неповнолітнього не відповідає його фізіологічному віку, а відповідає 9-10 рокам. Рівень психічного розвитку – низький, що виражається в недорозвиненості розумових функцій та пізнавальної сфери особистості, а також тенденції до неадекватного формування емоційно-почуттєвої сфери особистості. Причиною суттєвого відставання в фізичному та психічному розвитку неповнолітнього є відсутність протягом тривалого часу за ним опіки, виховання і навчання. Також у висновку експертизи зазначалося, що на час вчинення діяння через наявне у нього відставання у психічному розвитку Охрім не міг у повній мірі усвідомлювати значення своїх дій, зокрема – їх суспільну небезпеку.

Суд виніс постанову про застосування до Охріма примусового заходу медичного характеру, а саме – надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку.

Чи правильно вирішив справу суд?

Варіант: Експертизою було встановлено, що на час вчинення інкримінованого діяння Охрім страждав на психічне захворювання, а саме недоумство – імбецильність. Внаслідок цього психічного захворювання у цей період він не міг усвідомлювати свої діяння.

Задача 5

15 вересня 2005 року неповнолітній Адам, 1 березня 1992 року народження, забрав у неповнолітнього Григорія велосипед і продав його неповнолітньому Борису. 1 жовтня того ж року Адам відібрав у неповнолітнього Павла мобільний телефон вартістю 810 грн. Кримінальна справа щодо Адама, закрита слідчим на підставі ст. 7-3 КПК України, була направлена до суду для застосування до Адама примусових заходів виховного характеру. Суд прийняв рішення 1 грудня 2005 року про закриття справи, якою визнав Адама винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 186 КК України, та звільнив його від кримінальної відповідальності із застосуванням до нього примусових заходів виховного характеру.

У касаційному поданні прокурор поставив питання про скасування постанови суду і направлення справи на новий судовий розгляд, бо, як зазначалося в поданні, «суд, замість звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності, фактично визнав його винуватими у вчиненні злочину».

Чи правильно вирішив справу суд?

Чи підлягатиме задоволенню касаційне подання прокурора?

Нормативно-правові акти і судова практика

1. Конституція України. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006.
2. Європейська конвенція про здійснення прав дітей // Збірка договорів Ради Європи. – Київ: Парламентське видавництво, 2000.
3. Конвенція ООН про права дитини // Відомості Верховної Ради України.- 1991.- № 13.- Ст. 145.
4. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй стосовно заходів, не пов'язаних із тюремним ув'язненням (Токійські правила). Резолюція 45/110 Генеральної Асамблеї ООН від 14.12.1990 р. // Міжнародне співробітництво у сфері виконання покарань. Акти Організації Об'єднаних Націй та Ради Європи / Уклад. К.Б. Марисюк. – Львів: юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2007. - С. 70-80.
5. Минимальные стандартные правила Организации Объединенных Наций, касающиеся отправления правосудия в отношении несовершеннолетних («Пекинские правила») // Советская юстиция. – 1991. - №12. – С.22-24 (начало); Советская юстиция. – 1991. - №13. – С. 19-21; Советская юстиция. – 1991. - №14. – С.22-25 (окончание).
6. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй стосовно захисту неповнолітніх, позбавлених волі. Резолюція 45/113 Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 р. // Міжнародне співробітництво у сфері виконання покарань. Акти Організації Об'єднаних Націй та Ради Європи / Уклад. К.Б. Марисюк. – Львів: юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2007. - С. 81-99.
7. Руководящие принципы Организации Объединенных Наций для предупреждения преступности среди несовершеннолетних (Руководящие

- принципы, принятые в Эр-Рияде). Резолюция 45/112 Генеральной Ассамблеи ООН от 14.12.1990 г.
8. Кримінальний кодекс України; Кримінально-процесуальний кодекс України: Офіц. вид.: із змінами та допов. Станом на 1 лип. 2008 р. / М-во юстиції України. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. – 560 с.
 9. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх: постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 р. №5 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2008. – С. 97-104.
 10. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. № 2 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2008. – С. 104-113.
 11. Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи: постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 р. № 5 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 124-134.
 12. Судова практика у справах про злочини неповнолітніх і втягнення їх у злочинну діяльність // Вісник Верховного Суду України. - 2003.- №4(38).- С.12-35.

ПРИМУСОВІ ЗАХОДИ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ: ПРАВОВА ПРИРОДА, СИСТЕМА І ВИДИ

1. *Правова природа примусових заходів виховного характеру.*
2. *Види примусових заходів виховного характеру та особливості їх застосування.*
 - 2.1. *Зміст та особливості застосування застереження.*
 - 2.2. *Зміст та особливості застосування обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього.*
 - 2.3. *Зміст та особливості застосування передачі неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу, а також окремих громадян.*
 - 2.4. *Покладення на неповнолітнього обов'язку відшкодування заподіяних майнових збитків.*
 - 2.5. *Направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків.*
3. *Скасування примусових заходів виховного характеру та дострокове звільнення неповнолітніх від примусових заходів виховного характеру.*

Задача 1

Андрієнко, 15 грудня 1989 року народження, 23 жовтня 2006 року вчинив крадіжку майна на загальну суму 800 грн. Суд 29 грудня 2007 року визнав

Андрієнка винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України і відповідно до ч. 1 ст. 97 КК України звільнив Андрієнка від кримінальної відповідальності, застосував до нього примусові заходи виховного характеру у виді передачі під нагляд матері до досягнення ним повноліття.

У касаційному поданні прокурор просив скасувати постанову суду і направити справу на новий судовий розгляд, оскільки суд порушив норми, передбачені ч. 1 ст. 97, ст. 105 КК України, і застосував примусові заходи виховного характеру до Андрієнка, якому на момент прийняття даного рішення виповнилося 18 років.

Чи правильно вирішив справу суд?

Чи підлягатиме задоволенню касаційне подання прокурора?

Задача 2

12-річний Микола (2 листопада 1991 року народження) 14 квітня 2003 року, перебуваючи у квартирі Петра, передав малознайомому Олександрові самозарядний (автоматичний) пістолет системи «Маузер» з метою його наступної реалізації. 19 вересня 2005 року справа була закрита слідчим у зв'язку з вчиненням Миколою суспільно небезпечного діяння, передбаченого ч. 1 ст. 263 КК України, до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, та направлена прокурором до суду в порядку ст. 7-3 КПК України для застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру. 15 червня 2007 року суд виніс постанову про закриття справи із застосуванням до Миколи примусових заходів виховного характеру у виді передачі під нагляд батька до досягнення ним повноліття.

Чи правильно вирішив справу суд?

Задача 3

15-річний Антон вчинив суспільно небезпечне діяння, передбачене ч. 1 ст. 190 КК України. Враховуючи те, що Антон не досяг віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, суд застосував до нього такий примусовий захід виховного характеру як передача під нагляд батьків. Оскільки батьки Антона систематично пиячили та не займалися вихованням сина, через два місяці Антон був затриманий за крадіжку.

Які умови застосування такого примусового заходу виховного характеру як передача під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за його згодою, а також окремих громадян на їхнє прохання?

Чи враховані ці умови в даному випадку судом при обранні примусового заходу виховного характеру?

Задача 4

Олексій, 7 жовтня 1994 року народження, 10 грудня 2010 року вчинив злочин, передбачений ст. 297 КК України, зокрема, наругу над могилою, викрадення предметів, що знаходилися в місці поховання. Під час розгляду справи суд встановив, що Олексій ріс у неповній сім'ї без батька, мати ніде не

працювала, зловживала спиртними напоями. Зважаючи на те, що Олексій раніше не судимий, щиро розкався, активно сприяв розкриттю злочину, суд виніс постанову про звільнення Олексія від кримінальної відповідальності на підставі ч.1 ст. 97 КК України із застосуванням до нього примусового заходу виховного характеру у виді передачі під нагляд матері строком на два роки.

Чи правильно вирішив справу суд?

Задача 5

13-річний Сидір, знаходячись у приміщенні загальноосвітньої школи, з мобільного телефону повідомив директору цієї школи завідомо неправдиві відомості про закладену в приміщенні навчального закладу вибухівку, яка могла спричинити загибель людей, таким чином вчинив діяння, що містило ознаки суспільно небезпечного діяння, передбаченого ч. 1 ст. 259 КК України. Суд виніс постанову про закриття справи відповідно до ч. 2 ст. 97 КК України і застосував до Сидора примусовий захід виховного характеру у виді передачі його на поруки батькові до виправлення неповнолітнього. Батько не заперечував проти застосування до Сидора цього заходу.

Прокурор вніс касаційне подання, в якому просив скасувати постанову суду і направити справу на новий судовий розгляд, оскільки суд не встановив тривалість призначеного Сидору примусового заходу виховного характеру.

Чи правильно вирішив справу суд?

Чи буде підлягати задоволенню касаційне подання прокурора?

Задача 6

Олексів (13 років) вчинив розбійний напад на Петренка. Враховуючи те, що Олексів мав заможних батьків, суд виніс постанову про закриття справи і застосував до нього примусовий захід виховного характеру, зобов'язавши Олексіва відшкодувати заподіяні потерпілому майнові збитки. Батьки Олексіва не заперечували проти цього.

Чи правильно суд застосував примусовий захід виховного характеру до Олексіва?

Задача 7

Орлик (12 років) неодноразово повідомляв про замінування школи, де він навчався (ч. 2 ст. 259 КК України), що призводило до тривалих зривів занять. Після його викриття, враховуючи те, що він не досягнув віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, суд застосував до нього примусові заходи виховного характеру у виді обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки, вказавши, що він повинен відвідувати всі шкільні заняття, брати участь у роботі шкільного театру, а також займатися спортивними танцями.

Чи має право суд застосувати примусові заходи виховного характеру до Орлика? Ознайомтесь з п. 19 постанови Пленуму Верховного Суду України від 31 травня 2002 р. № 6 «Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру».

Чим повинен керуватися суд, встановлюючи конкретні вимоги та обмеження до поведінки неповнолітнього?

Проаналізуйте, чи відповідає законодавче формулювання такого примусового заходу виховного характеру як обмеження дозвілля та встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього ч. 2 ст. 19 Конституції України?

Задача 8

22 лютого 2011 року Данилів (15 років) вчинив крадіжку з залізничної колії шести накладок марки Р-50 на загальну суму 1407 грн. Викраденим розпорядився на власний розсуд.

Суд кваліфікував його дії за ч. 1 ст. 185 КК України. Під час судового розгляду було встановлено, що Данилів щиро розкався, характеризувався позитивно за місцем навчання і проживання, матеріальні збитки відшкодував. Суд звільнив Даниліва від кримінальної відповідальності і застосував до нього примусові заходи виховного характеру у виді обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки на строк один рік, а саме: обмежити перебування поза місцем проживання, заборонивши вихід з будинку, який є місцем проживання неповнолітнього щоденно в період з 21.00 години вечора до 07.00 години ранку, заборонити відвідування місць розповсюдження спиртних напоїв з метою їх придбання, заборонити відвідування розважальних заходів, що проводяться після 20.00 години. Одночасно суд застосував до Данилів ще один примусовий захід виховного характеру, а саме – передачу під нагляд матері до досягнення ним повноліття. Мати Даниліва дала згоду на передачу неповнолітнього під її нагляд.

Постанова про застосування примусових заходів виховного характеру для відома і виконання була направлена у відділ кримінальної міліції у справах дітей в районний відділ внутрішніх справ за місцем проживання Даниліва, а також у відділ у справах дітей районної адміністрації за місцем проживання Даниліва.

Чи правильно вирішив справу суд?

На який орган покладено виконання примусових заходів виховного характеру? Чи правильно скерував суд постанову про застосування примусових заходів виховного характеру?

Задача 9

Борис (13 років), граючись зі своїм ровесником Федором мисливською гладкоствольною рушницею, не маючи умислу на протиправне заподіяння смерті потерпілому, виявивши злочинну недбалість, випадково натиснув на спускову скобу рушниці, яка була у зарядженому стані, та здійснив постріл у голову Федора, і, заподіяв йому тілесні ушкодження у вигляді множинних переломів кісток склепіння черепа, руйнування головного мозку, таким чином вбив його. Судом було встановлено, що Борис на час розгляду справи щиро розкався у вчиненому, за місцем проживання і навчання характеризується виключно позитивно, батьки Бориса характеризуються позитивно, здійснюють за ним нагляд.

Суд виніс постанову про закриття справи із застосуванням до Бориса примусового заходу виховного характеру у виді направлення до спеціальної школи строком на три роки.

Адвокат у апеляції просив змінити постанову суду, враховуючи встановлені судом обставини справи, застосувати до Бориса примусовий захід виховного характеру у виді передачі під нагляд батьків.

Чи правильно вирішив справу суд?

Чи підлягатиме задоволенню апеляційна скарга?

Задача 10

Митрофан (13 років) 19 травня 2006 року в під'їзді будинку з застосуванням насильства та погрозами його застосування вчинив згвалтування 11-річної Євгенії.

Під час розгляду справи було встановлено, що до Митрофана вже раніше застосовувалися примусові заходи виховного характеру за вчинення ним суспільно небезпечних діянь. За місцем проживання, навчання Митрофан характеризувався негативно, навчання в школі систематично пропускав. Виховувала Митрофана бабуся, оскільки мама перебувала в місцях позбавлення волі. Суд відповідно до ч. 2 ст. 97 КК України закриття щодо Митрофана кримінальну справу і застосував до нього примусовий захід виховного характеру у виді обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки, зокрема: обмеження його перебування поза домівкою після 21 год. та заборони змінювати місце проживання та навчання та виїзду в іншу місцевість в строк, за який буде досягнуто мети виправлення неповнолітнього.

В апеляції законний представник потерпілої Євгенії просив постанову суду скасувати та постановити свою, якою обрати Митрофану більш суворий захід виховного характеру, а саме – направити до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення.

Чи підлягатиме апеляційна скарга задоволенню? Яке рішення повинен прийняти суд апеляційної інстанції?

Задача 11

Валерій 21 липня 2009 року розбив лінзовий комплект синього вогню маневреного світлофора, що могло спричинити аварію поїзда. Транспортним прокурором справу було направлено до суду в порядку, передбаченому ст. 7-3 КПК України для вирішення питання про застосування примусових заходів виховного характеру, оскільки на момент вчинення суспільно небезпечного діяння Валерію виповнилося 13 років 11 місяців. У судовому засіданні Валерій вину у вчиненому суспільно небезпечному діянні визнав повністю, щиро розкався у вчиненому, пообіцяв суду в майбутньому більше не вчиняти правопорушень, перебувати вдома та вчитися. Законний представник – мати Валерія - пояснила суду, що з її сином раніше ніколи подібного не траплялося, за місцем проживання він характеризується позитивно, за місцем навчання – задовільно, громадський порядок не порушує. Також вона заявила, що зможе сама виховати сина, оскільки має на нього виховний вплив.

Суд відповідно до ч. 1 ст. 97 КК України виніс постанову про закриття справи, звільнив Валерія від кримінальної відповідальності і застосував до нього примусові заходи виховного характеру, сформулювавши резолютивну частину свого рішення так:

«Неповнолітнього В. звільнити від кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ч. 1 ст. 277 КК України. Застосувати щодо нього примусові заходи виховного характеру у виді:

- обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки,
- передачі неповнолітнього В. під нагляд матері до досягнення ним повноліття».

Чи правильно вирішив справу суд?

Чи правильно сформульована суддею резолютивна частина постанови, виходячи з положень кримінального закону?

Задача 12

13-річна Інга разом з 16-річним Романом, почувши образи від неповнолітньої Тамари, з метою провчити її, нанесли останній по одному удару рукою в обличчя, спричинивши потерпілій тілесні ушкодження - закриту черепно-мозкову травму, що виявилася у струсі головного мозку. Згідно з висновком судово-медичної експертизи тілесне ушкодження належить до категорії легких тілесних ушкоджень, що спричинили короткочасний розлад здоров'я.

Під час розгляду справи суд встановив, що Інга щиро розкалася, активно сприяла встановленню обставин вчиненого, примирилася з потерпілою, позитивно характеризувалася за місцем проживання та навчання, виніс постанову про закриття щодо неї кримінальної справи і застосував до Інги примусовий захід виховного характеру у виді застереження.

Щодо Романа суд встановив, що неповнолітній щиро розкався, активно сприяв розкриттю злочину, позитивно характеризується за місцем проживання, задовільно – за місцем навчання. Батьки Романа не приділяють достатньої уваги його вихованню, оскільки вже кілька років перебувають закордоном, - він проживає разом з 18-річною сестрою. Сестра в судовому засіданні просила суд передати Романа їй під нагляд. Суд щодо нього виніс постанову про закриття справи, звільнив Романа від кримінальної відповідальності і застосував до нього примусовий захід виховного характеру – передав його під нагляд сестри строком на один рік.

Чи правильно суд вирішив справу щодо Інги? У чому полягає примусовий захід виховного характеру у виді застереження?

Чи законною і обґрунтованою є постанова суду щодо Романа?

Варіант: Тамарі було спричинено тяжке тілесне ушкодження.

Задача 13

Дем'ян (15 років) заподіяв Андрієві легке тілесне ушкодження, таким чином вчинив діяння, що містило ознаки суспільно небезпечного діяння, передбаченого ч. 1 ст. 125 КК України.

Суд застосував до Дем'яна відповідно до ч. 2 ст. 97 та ч. 2 ст. 105 КК України примусовий захід виховного характеру, передавши його під нагляд батька до досягнення ним повноліття. Проте вже через місяць Дем'ян ухилився від застосованого до нього примусового заходу виховного характеру - втік від батьків, почав жебракувати, покинув навчання.

Чи були підстави у суду застосувати до Дем'яна примусові заходи виховного характеру?

Чи може суд прийняти рішення про скасування застосованих примусових заходів виховного характеру та про притягнення Дем'яна до кримінальної відповідальності?

Задача 14

Євсеєнко (14 років) через необережність заподіяв смерть Ткачу, таким чином вчинив суспільно небезпечне діяння, що містило ознаки діяння, передбаченого ч.1 ст. 119 КК України. Суд відповідно до ч. 2 ст. 97 та ч. 2 ст. 105 КК України застосував до нього примусовий захід виховного характеру, направивши його до спеціальної навчально-виховної установи (професійного училища соціальної реабілітації) на один рік. Проте вже через півроку Євсеєнко втік зі школи. Враховуючи те, що його батьки постійно пиячили та не займалися його вихованням, він жив у підвалі. Згодом він вчинив крадіжку продуктів харчування (ч. 1 ст. 185 КК України).

Чи може суд скасувати застосований до Євсеєнка примусовий захід виховного характеру та прийняти рішення про притягнення його до кримінальної відповідальності?

Задача 15

Іваненко (13 років) вчинив суспільно небезпечне діяння, що містило ознаки діяння, передбаченого ч. 2 ст. 187 КК України. Суд щодо нього виніс постанову про закриття кримінальної справи на підставі ч. 2 ст. 97 КК України і застосував примусовий захід виховного характеру у виді направлення у спеціальну навчально-виховну установу для дітей і підлітків строком на три роки. Іваненко був направлений у загальноосвітню школу соціальної реабілітації, звідки по досягненні ним 14-річного віку був переведений у професійне училище соціальної реабілітації. За час перебування в училищі не порушував режиму, старанно ставився до навчання, праці у майстерні училища, брав участь у гуртку. У зв'язку з цим рада професійного училища соціальної реабілітації за рік до закінчення терміну перебування Іваненка в училищі, що був визначений постановою суду, звернулася до суду з клопотанням про дострокове звільнення Іваненка із професійного училища соціальної реабілітації.

Чи може суд достроково звільнити Іваненка від застосованого до нього примусового заходу виховного характеру? Чи передбачено це законодавством?

Чи вправі суд достроково звільняти неповнолітніх від інших застосованих до них примусових заходів виховного характеру?

Нормативно-правові акти і судова практика

1. Конституція України: зі змінами та доповненнями станом на 15 січня 2011 року. – К.: «Право», 2011. – 56 с.
2. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. на 25 серпня 2010 року: (відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; КНТ ЦУЛ. – 168 с.
3. Кримінально-процесуальний кодекс України: зі змінами та допов. станом на 1 березня 2011 р. – К.: «Право», 2011. – 232 с.
4. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 р. № 20/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - №6. – Ст. 35.
5. Про організацію діяльності спеціальних навчально-виховних закладів для дітей і підлітків, які потребують особливих умов виховання: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 1993 р. № 859 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 11 серпня 1995 року № 646) // Зібрання постанов Уряду України.- 1994.- № 3.- ст. 57; 1995.-№12.-ст. 281.
6. Інструкція про медичне обстеження дітей і підлітків, які направляються в загальноосвітні школи і професійні училища соціальної реабілітації для дітей і підлітків, які потребують особливих умов виховання: затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України і Міністерства освіти України від 5 травня 1997 р. № 137/131 // Офіційний вісник України. - № 34. – Стор. 9.
7. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх: постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 р. №5 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 98-105.
8. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. № 2 (із змінами, внесеними згідно з постановами Пленуму Верховного Суду України № 18 від 10 грудня 2004 р., № 8 від 12 червня 2009 р. та № 11 від 6 листопада 2009 р.) // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 105-114.
9. Судова практика у справах про злочини неповнолітніх і втягнення їх у злочинну діяльність // Вісник Верховного Суду України. - 2003.- №4(38).- С.12-35.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ ПОКАРАННЯ

1. *Особливості системи покарань, що можуть бути застосовані до неповнолітніх та перспективи її розвитку.*

2. *Види покарань, що застосовуються до неповнолітніх.*

Зміст та особливості застосування до неповнолітніх покарання у виді штрафу.

Зміст та особливості застосування до неповнолітніх покарання у виді громадських робіт.

Зміст та особливості застосування до неповнолітніх покарання у виді виправних робіт.

Зміст та особливості застосування до неповнолітніх покарання у виді арешту.

Зміст та особливості застосування до неповнолітніх покарання у виді позбавлення волі на певний строк.

3. *Особливості призначення неповнолітнім покарання.*

Задача 1

16-річний Прокіп вироком суду від 1 лютого 2007 року був засуджений за ч. 1 ст. 185 КК України до сплати штрафу. 25 лютого 2007 року після сплати штрафу він знову вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 135 КК України. Під час судового розгляду справи було встановлено, що Прокіп навчається, позитивно характеризується за місцем проживання, навчання, визнав свою вину у вчиненні злочину, щиро розкаявся у вчиненому.

Які покарання, передбачені в санкції ч. 1 ст. 135 КК України, можуть бути застосовані судом до Прокопа?

Як повинен поступити суд в даному випадку?

Ознайомтесь з п.18 постанови Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 р. № 5 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх».

Варіант: На момент вчинення діяння, передбаченого ч. 1 ст. 135 КК України, Прокопові було 15 років.

Задача 2

Сидір, якому 1 грудня 2009 року виповнилося 14 років, 2 грудня вчинив крадіжку (ч. 1 ст. 186 КК України). Враховуючи те, що злочин було вчинено вперше, суд призначив Сидору покарання у виді штрафу в розмірі 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Після того, як вирок суду набрав законної сили всю суму штрафу сплатили батьки Сидора, надавши суду відповідну квитанцію.

В яких межах суд призначає штраф неповнолітнім?

Які умови застосування штрафу до неповнолітніх?

Чи допускається сплата штрафу за неповнолітнього його батьками?

Задача 3

Максим (14 років) вчинив крадіжку (ч.1 ст. 185 КК України). Суд встановив під час розгляду справи, що батьки підсудного мають високий заробіток, майно. Також було встановлено, що неповнолітній вчинив злочин вперше, ніде не працює, навчається в технікумі, за місцем проживання, навчання характеризується позитивно, щиро розкаюється вчиненому, активно сприяв розкриттю злочину. Суд призначив йому покарання у виді штрафу у розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Чи правильно суд призначив покарання Максимові?

Задача 4

Ігор (16 років) судом визнаний винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 263 КК України. Суд встановив, що неповнолітній працює, має власний заробіток, раніше не судимий, у вчиненому злочині розкаявся, позитивно характеризується, і призначив йому покарання у виді штрафу в розмірі 51 грн.

Чи правильно суд призначив покарання підсудному?

Які ще покарання із зазначених у санкції ч. 2 ст. 263 КК України, можуть бути застосовані до неповнолітніх?

Задача 5

16-річний Борис вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 190 КК України. Суд встановив, що Борис вчинив злочин вперше, щиро розкаюється у вчиненому, навчається в загальноосвітній школі, ніде не працює. Суд призначив Борису покарання у виді виправних робіт строком на один рік з відрахуванням із його заробітку в дохід держави до 10 % і зобов'язав його влаштуватися на роботу.

Які умови застосування до неповнолітніх виправних робіт?

Чи правильно суд призначив покарання? Чи правильно суд визначив у вирокі розмір відрахувань із заробітку?

Варіант: суд призначив Борису покарання у виді виправних робіт на строк один рік шість місяців.

Задача 6

Віктор (15 років), переслідуючи мету незаконного заволодіння чужим майном, відкрито заволодів належним неповнолітній Оксані велосипедом. Суд визнав Віктора винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 186 КК України, прийняв до уваги особу підсудного, який вперше вчинив злочин, за місцем проживання, навчання характеризується позитивно, а також такі обставини як щире каяття, активне сприяння розкриттю злочину, вчинення злочину в неповнолітньому віці, та призначив йому покарання у виді громадських робіт на строк 160 годин.

Чи правильно суд застосував до Віктора покарання?

Які особливості застосування до неповнолітніх покарання у виді громадських робіт?

Задача 7

17-річний Валентин був засуджений за ч. 1 ст. 248 КК України до громадських робіт на строк шістдесят годин з конфіскацією знярядь і засобів полювання та всього добутого.

Захисник в апеляційній скарзі просив виключити з вироку вказівку на конфіскацію знярядь і засобів полювання та всього добутого, мотивувавши це тим, що до неповнолітніх не передбачено застосування такого додаткового покарання як конфіскація майна. Крім того, враховуючи складне матеріальне становище неповнолітнього, просив застосувати до нього звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Чим відрізняються конфіскація знярядь злочину та предметів, здобутих злочинним шляхом, від конфіскації майна як покарання?

Чи підлягає задоволенню апеляційна скарга?

Задача 8

Петро (16 років) та Ростислав (16 років) вчинили злочин, передбачений ч. 1 ст. 384 КК України. Вироком суду їм було призначене покарання у виді арешту Петрові – на строк 40 діб, а Ростиславу – на строк 30 діб. Під час судового розгляду справи було встановлено, що обидва вчинили злочини вперше, навчаються в загальноосвітній школі. Петро за місцем навчання характеризується негативно, ніде не працює, свою вину у вчиненні злочину не визнав, під час розгляду справи намагався уникнути відповідальності, даючи неправдиві покази. Ростислав ніде не працює, за місцем навчання та проживання характеризується позитивно, страждає на легкий ступінь розумової відсталості, легко піддається впливові. Встановлено, що дати неправдиві покази його попросив батько Петра.

Які особливості застосування до неповнолітніх арешту?

Які обставини повинен враховувати суд при призначенні покарання неповнолітньому?

Проаналізуйте, чи правильно суд вирішив питання про кримінальну відповідальність Петра та Ростислава?

Задача 9

Ілько (17 років) вироком суду визнаний винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 296 КК України. Суд встановив, що Ілько не має самостійного заробітку, майна, не працює, за місцем проживання та навчання характеризується позитивно, вину свою у вчиненні злочину визнав, і призначив Ількові покарання у виді арешту строком на три місяці.

Чи правильно вирішив справу суд?

Варіант: суд призначив Ількові покарання у виді обмеження волі строком на один рік і звільнив його від відбування покарання з випробуванням.

Задача 10

Гафія (16 років) була засуджена вироком суду від 30 червня 2009 року за ч. 1 ст. 185 КК України до 80 годин громадських робіт. Маючи умисел на ухилення від відбування громадських робіт, у встановлений час вона

систематично не з'являлась у сільську раду для відбування покарання, займалася в цей час своїми особистими справами і таким чином, не виконала покладених на неї обов'язків, ухилялася від відбування покарання у виді громадських робіт. Суд визнав Гафію винною у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 389 КК України, і засудив її до покарання у виді обмеження волі строком на один рік.

Чи правильно суд призначив покарання Гафії?

Задача 11

Роберт (17 років) був визнаний судом винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 133 КК України. Суд встановив, що злочин Роберт вчинив вперше, свою вину у вчиненні злочину визнав, щиро розкався у вчиненому, за місцем проживання та навчання характеризується позитивно. Суд постановив вирок, яким призначив підсудному покарання у виді позбавлення волі строком на два роки, і звільнив Роберта від відбування покарання з випробуванням.

Чи правильно суд призначив Робертові покарання?

Які особливості призначення неповнолітнім покарання у виді позбавлення волі?

Задача 12

Неповнолітні Самійло (8 січня 1992 року народження) і Захар (10 березня 1992 року народження) 28 грудня 2008 року засуджені вирокком суду за ч. 4 ст. 187 КК України, п.п. 6, 12 ч. 2 ст. 115 КК України за те, що вони 10 січня 2007 року під час розбійного нападу вчинили умисне вбивство з корисливих мотивів за попередньою змовою групою осіб. Суд призначив їм покарання у виді позбавлення волі Самійлові – на строк 12, а Захарові – на строк 10 років позбавлення волі з повною конфіскацією належного їм майна.

Чи правильно суд призначив покарання?

Задача 13

Павло (16 років) та Ярема (19 років) 29 жовтня 2010 року з метою вчинення наруги над могилою на цвинтарі пошкодили 24 пам'ятники. Суд, зважаючи на те, що вони визнали свою вину у вчиненні злочину, за місцем проживання та навчання характеризуються позитивно, визнав їх винними у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 297 КК України і призначив Павлові покарання у виді позбавлення волі на строк п'ять років, а Яремі – у виді обмеження волі на строк п'ять років, і звільнив обох підсудних від відбування покарання з випробуванням.

Чи правильно суд призначив покарання?

Задача 14

Сергій (16 років) та Артем (17 років) 1 жовтня 2006 року з погрозою застосування насильства, небезпечного для життя та здоров'я, заволоділи мобільним телефоном малолітнього Валентина. Суд визнав Сергія та Артема винними у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 187 КК України. Судом було встановлено, що Сергій вже раніше судимий, крім того, до нього застосовувалися

примусові заходи виховного характеру за діяння вчинене ним до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Артем раніше несудимий, злочин вчинив вперше. Зважаючи на це, суд призначив Сергієві покарання у виді позбавлення волі на строк десять років з конфіскацією майна, а Артемові – позбавлення волі строком на сім років.

Чи правильно суд призначив покарання підсудним?

Варіант: Сергій та Артем вчинили розбій, поєднаний із заподіянням тяжких тілесних ушкоджень (ч. 4 ст. 187 КК України). Суд призначив Сергієві покарання у виді позбавлення волі на строк одинадцять років з конфіскацією майна, а Артемові – позбавлення волі строком на вісім років.

Задача 15

Вироком суду Євгенія засуджено за злочин, передбачений ч. 3 ст. 289 КК України до 10 років позбавлення волі. До призначеного покарання суд приєднав частково невідбуте покарання за крадіжку, і за сукупністю вироків призначив Євгенію 11 років позбавлення волі з конфіскацією всього належного йому майна.

Чи правильно суд призначив покарання Євгенію?

Задача 16

Берко (16 років) 2 лютого 2003 р. був засуджений за ч. 1 ст. 125 КК України до одного року виправних робіт. Після відбуття покарання 10 червня 2004 р. він вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 133 КК України. Суд засудив Берка до позбавлення волі на два роки і застосував до нього звільнення від відбування покарання з випробуванням. У мотивувальній частині вироку суд вказав, що Берко визнав свою вину у вчиненні злочину, розкався у вчиненому, за місцем навчання та проживання характеризується позитивно.

Чи правильно вирішив справу суд?

Задача 17

17-річний Лесів вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 185 КК України. Суд встановив, що Лесів злочин вчинив вперше, працює, за місцем навчання, проживання характеризується позитивно, щиро розкався у вчиненому, є інвалідом II групи. Суд призначив йому покарання у виді громадських робіт на строк сорок годин.

Чи правильно суд призначив покарання?

Задача 18

Єгор (16 років), Лотов (16 років) вчинили злочин, передбачений ч. 1 ст. 194 КК України.

Єгора, який працював на підприємстві слюсарем, суд засудив до одного року виправних робіт з відрахуванням із заробітку в дохід держави 5%. Проте через півроку Єгор через інвалідність став непрацездатним.

Непрацюючого Лотова суд засудив до сплати штрафу у розмірі тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Проте через місяць було виявлено, що Лотов не має можливості сплатити штраф.

Як потрібно вирішити питання про кримінальну відповідальність Єгора та Лотова, враховуючи неможливість відбування призначених їм покарань?

Задача 19

Зотов (16 років) 10 лютого 2007 року поник у приміщення ресторану і викрав спиртні напої та продукти на суму 700 грн. Суд встановив у справі такі обставини, що пом'якшують покарання підсудного: щире каяття, вчинення злочину у неповнолітньому віці, внаслідок збігу тяжких особистих та сімейних обставин, зокрема, те, що він виховується у школі-інтернаті і є сиротою. Обставини, що обтяжують покарання у справі були відсутні.

Вироком суду від 11 травня 2008 року Зотова засуджено за ч. 3 ст. 185 КК України до покарання у виді позбавлення волі на строк три роки. На підставі ст. 71 КК України йому частково приєднано невідбуте покарання за попередній вирок і остаточно призначено покарання у виді позбавлення волі на строк три роки один місяць.

Адвокат у апеляційній скарзі просив змінити вирок і застосувати до Зотова ст. 69 КК України – призначити йому більш м'яке покарання ніж передбачено законом.

Чи правильно суд призначив покарання Зотову? Які особливості призначення покарання за сукупністю злочинів і за сукупністю вироків?

Чи підлягатиме задоволенню апеляція адвоката?

Задача 20

16-річний Теодор вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 361-1 КК України. Суд встановив, що Теодор раніше не судимий, працює за трудовим договором на приватному підприємстві, до нього раніше застосовувалися примусові заходи виховного характеру у виді обмеження дозвілля та встановлення особливих вимог до поведінки строком на один рік на підставі ч. 2 ст. 97 КК України у зв'язку з тим, що він до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність вчинив суспільно небезпечне діяння, що містило ознаки діяння, передбаченого ч. 1 ст. 296 КК України. Суд призначив Теодору покарання у виді позбавлення волі строком на один рік.

Чи правильно суд призначив покарання?

Задача 21

15-річна Устименко у стані алкогольного сп'яніння, в гуртожитку вчинила хуліганські дії, зокрема, безпричинно побила Огнівську в її кімнаті в присутності інших дівчат, при цьому нецензурно висловлюючись в адресу потерпілої. Огнівській було заподіяно легкі тілесні ушкодження. Суд визнав Устименко винною у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 296 КК України. Призначаючи покарання, суд взяв до уваги те, що Устименко раніше не судима, добре характеризується за місцем проживання, посередньо за місцем навчання, напівсирота, не працює, навчається в ліцеї, проживає з матір'ю, умови проживання задовільні, на обліку в лікарів нарколога і психіатра не перебуває. Суд визнав як пом'якшуючі покарання обставини щире каяття, вчинення злочину неповнолітньою, активне сприяння

розкриттю злочину. Обставиною, що обтяжує покарання суд визнав вчинення злочину у стані алкогольного сп'яніння і призначив їй покарання у виді штрафу в розмірі 850 грн.

Чи правильно суд призначив покарання Устименко?

Нормативно-правові акти і судова практика

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. на 25 серпня 2010 року: (відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; КНТ ЦУЛ. – 168 с.
2. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх: постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 р. №5 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 98-105.
3. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. № 2 (із змінами, внесеними згідно з постановами Пленуму Верховного Суду України № 18 від 10 грудня 2004 р., № 8 від 12 червня 2009 р. та № 11 від 6 листопада 2009 р.) // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 105-114.
4. Про практику призначення судами кримінального покарання: постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7, із змінами внесеними постановою Пленуму Верховного Суду України від 10 грудня 2004 р. № 18, 12 червня 2009 р., 6 листопада 2009 р. // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 64-77.
5. Судова практика у справах про злочини неповнолітніх і втягнення їх у злочинну діяльність // Вісник Верховного Суду України. - 2003.- №4(38).- С.12-35.

ОСОБЛИВОСТІ ЗВІЛЬНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

1. *Звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх із застосуванням примусових заходів виховного характеру.*
 - 1.1. *Підстави і умови звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх із застосуванням примусових заходів виховного характеру.*
 - 1.2. *Співвідношення підстави звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності з застосуванням примусових заходів виховного характеру, з підставами інших видів звільнення від кримінальної відповідальності.*
2. *Особливості звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх у зв'язку із закінченням строків давності.*
 - 2.1. *Строки давності і їх обчислення.*
 - 2.2. *Переривання і зупинення перебігу давності.*

Задача 1

Вовк (17 років) 1 квітня 2005 р. вчинив крадіжку з квартири Попова і виніс речей на суму 1000 грн. Під час досудового слідства було встановлено, що Вовк раніше вже був засуджений за крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК України) до виправних робіт, строк відбування яких закінчився 2 квітня 2005 р.

Під час судового розгляду справи захисник неповнолітнього просив звільнити підсудного від кримінальної відповідальності із застосуванням до нього примусових заходів виховного характеру, мотивувавши це тим, що Вовк позитивно характеризується за місцем навчання, поєднує навчання із роботою, що свідчить про можливість виправлення без застосування покарання.

Чи може суд прийняти рішення про звільнення Вовка від кримінальної відповідальності із застосуванням до нього примусових заходів виховного характеру?

Задача 2

16-річний Бурий засуджений вироком суду від 10 березня 2006 р. за ч. 1 ст. 185 КК України до покарання у виді штрафу. Після сплати штрафу він 1 травня 2006 р. вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 135 КК України. Під час судового розгляду справи було встановлено, що Бурий навчається в технікумі, позитивно характеризується за місцем навчання, проживання. Свою вину у вчиненні злочину Бурий визнав повністю, у вчиненому розкався. Законний представник потерпілої від злочину наполягала на притягненні його до кримінальної відповідальності.

Чи є підстави для звільнення Бурого від кримінальної відповідальності?

Задача 3

Веренчук (15 років) таємно викрав мопед, належний на праві власності Вівчару, завдавши матеріальну шкоду на загальну суму 3200 грн. Веренчуку було пред'явлено обвинувачення за ч. 2 ст. 185 КК України, постановою слідчого матеріали кримінальної справи направлено до суду для вирішення питання про

звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності за ст. 48 КК України внаслідок зміни обстановки. Слідчий у мотивувальній частині своєї постанови зазначив, що обвинувачений Веренчук добровільно відшкодував потерпілому завдану матеріальну, моральну шкоду, примирився з потерпілим, щиро розкався у вчиненому, тому, на думку слідчого, внаслідок зміни обстановки дана особа перестала бути суспільно небезпечною.

Суд вважав, що з представлених у кримінальній справі матеріалів не вбачається такої зміни обстановки з часу вчинення злочину (масштабного чи локального виду), за якою вчинене діяння вже не може розглядатися як суспільно небезпечне. На підставі цього суд вирішив, що підстави звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки відсутні, і відмовив у звільненні від кримінальної відповідальності Веренчука.

Чи є законною постановою суду?

Чи є у даному випадку інші підстави для звільнення Веренчука від кримінальної відповідальності?

Задача 4

8 червня 2011 року Ярема (17 років), маючи умисел на заволодіння чужим майном шляхом обману та зловживання довірою Оксани, попросив її показати йому свій мобільний телефон, щоб роздивитися. Отримавши мобільний телефон, Ярема роздивлявся його, тримаючи в руках, а потім, скориставшись тим, що Оксана відволікла увагу в іншу сторону, пішов з телефоном у невідомому напрямку. Вартість телефону складала 1000 грн. Викраденим неповнолітній розпорядився на свій розсуд. Щодо нього була порушена кримінальна справа за ч. 1 ст. 190 КК України. Постановою слідчого справа була направлена до суду для вирішення питання про звільнення Яреми від кримінальної відповідальності за ст. 46 КК України у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.

Суд встановив, що Ярема вчинив злочин вперше, за місцем проживання характеризується позитивно, за місцем навчання – негативно. Допитана в судовому засіданні потерпіла Оксана не заперечила проти звільнення неповнолітнього Яреми від кримінальної відповідальності за примиренням з нею, пояснила, що з обвинуваченим примирилася, мають дружні відносини, він відшкодував їй матеріальну і моральну шкоду, заподіяну злочином.

Суд прийняв рішення про закриття справи відповідно до ст. 46 КК України і звільнив Ярему від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.

Чи законною і обґрунтованою є постановою суду про звільнення Яреми від кримінальної відповідальності?

Варіант: Суд встановив, що у червні 2010 року Ярема вчинив шахрайство (ч. 2 ст. 190 КК України), за яке був засуджений до покарання у виді штрафу, який повністю сплатив у січні 2011 року.

Задача 5

15 серпня 2010 року Олексій (16 років) за попередньою змовою неповнолітніми Маратом та Робертом відкрито викрали у потерпілої Вронської

матеріальні цінності на загальну суму 3595 грн. Щодо Олексія була порушена кримінальна справа за ч. 2 ст. 186 КК України.

До суду справа надійшла з постановою слідчого, затвердженою прокурором про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення Олексія від кримінальної відповідальності із застосуванням до нього примусових заходів виховного характеру. Суд встановив, що Олексій вчинив злочин вперше, щиро розкався у вчиненому та обіцяв виправити свою поведінку. Мати просила передати Олексія під її нагляд. Суд постановив звільнити Олексія від кримінальної відповідальності відповідно до ч. 1 ст. 97 КК України і застосувати до нього примусовий захід виховного характеру у виді передачі під нагляд матері строком на один рік.

Чи правильно суд вирішив справу?

Задача 6

21 листопада 2009 року Василь (15 років) з метою заволодіння чужим майном, скориставшись неухважністю власника автомобіля Павла, який залишив автомобіль без нагляду та незачиненим, проник у салон даного автомобіля через дверцята, викрав із салону автомобіля автомагнітолу. Після цього з викраденим зник, заподіявши потерпілому матеріальну шкоду в сумі 1200 грн.

Матеріали кримінальної справи надійшли до суду із постановою про звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею на поруки. У справі було клопотання трудового колективу сільської ради за місцем проживання Василя. Павло повідомив суду, що завдану шкоду йому відшкодовано, претензій матеріального та морального характеру немає, не заперечує проти звільнення Василя від кримінальної відповідальності. Суд встановив, що Василь ніде не працює, раніше не судимий, визнав свою вину у вчиненні злочину, щиро розкався, активно сприяв розкриттю злочину, відшкодував потерпілому завдані збитки, позитивно характеризується за місцем проживання.

Чи може суд прийняти рішення про звільнення Василя від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею його на поруки?

Чи є у справі підстави та умови для застосування щодо Василя інших видів звільнення від кримінальної відповідальності?

Задача 7

17-річний Олександр 27 жовтня 2003 року зґвалтував 13-річну Надію. За фактом зґвалтування 30 жовтня 2003 року було порушено кримінальну справу за ознаками складу злочину, передбаченого ч.4 ст. 152 КК України. Особа злочинця тоді так і не була встановлена. У жовтні 2009 року Надія впізнала на вулиці чоловіка, який її зґвалтував і одразу повідомила про це правоохоронним органам. Судово-медична експертиза підтвердила, що знайдені сліди, частки на місці вчинення злочину можуть походити від зазначеного чоловіка. Під час досудового розслідування Олександр визнав свою вину у вчиненні злочину. 1 грудня 2010 року зазначена кримінальна справа надійшла до суду з постановою слідчого за згодою прокурора про направлення кримінальної справи до суду для вирішення

питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності відповідно до ст. 49 КК України у зв'язку із закінченням строків давності.

Чи є в суду підстави для винесення постанови про закриття справи зі звільненням Олександра від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності?

Нормативно-правові акти і судова практика

1. Конституція України: зі змінами та доповненнями станом на 15 січня 2011 року. – К.: «Право», 2011. – 56 с.
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність) від 27 жовтня 1999 р. № 9-рп/99 (справа № 1-15/99) // Офіційний вісник України. – 1999. - №44. – ст.2193. – С. 77.
3. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. на 25 серпня 2010 року: (відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; КНТ ЦУЛ. – 168 с.
4. Кримінально-процесуальний кодекс України: зі змінами та допов. станом на 1 березня 2011 р. – К.: «Право», 2011. – 232 с.
5. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності: постанова Пленуму Верховного Суду України № 12 від 23 грудня 2005 р. // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліґа-прес, 2010. – С. 58-63.
6. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх: постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 р. №5 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліґа-прес, 2010. – С. 98-105.
7. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. № 2 (із змінами, внесеними згідно з постановами Пленуму Верховного Суду України № 18 від 10 грудня 2004 р., № 8 від 12 червня 2009 р. та № 11 від 6 листопада 2009 р.) // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліґа-прес, 2010. – С. 105-114.
8. Судова практика у справах про злочини неповнолітніх і втягнення їх у злочинну діяльність // Вісник Верховного Суду України. - 2003.- №4(38).- С.12-35.

ОСОБЛИВОСТІ ЗВІЛЬНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ

1. *Звільнення неповнолітнього від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.*
2. *Звільнення неповнолітнього від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності.*

Строки давності і їх обчислення.

Переривання і зупинення перебігу давності.

3. *Звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням.*

Підстави та умови застосування звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням.

Іспитовий строк при звільненні неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням.

Обов'язки, які покладає суд на неповнолітнього, звільненого від відбування покарання з випробуванням.

Правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням.

4. *Умовно-дострокове звільнення неповнолітнього від відбування покарання.*

Підстави застосування до неповнолітнього умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.

Кримінально-правові наслідки вчинення особою, щодо якої застосоване умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, протягом невідбутої частини покарання нового злочину.

Задача 1

Харитон (15 років) вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 186 КК України, зокрема, в приміщенні гімназії відкрито заволодів мобільним телефоном «Сіменс С 75» неповнолітнього Валентина вартістю 729 грн. Харитон був звільнений від покарання на підставі ст. 105 КК України із застосуванням таких примусових заходів виховного характеру як обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки та передачі під нагляд матері на строк два роки.

У касаційному поданні прокурор просив вирок щодо Харитона скасувати, а справу закрити, мотивуючи це тим, що суд, дійшовши висновку про можливість звільнення Харитона від покарання, всупереч вимог ст. 447 КПК України, не закрити кримінальну справу, вирішивши питання про застосування до Харитона примусових заходів виховного характеру, а постановив вирок, яким звільнив Харитона від покарання і застосував до нього примусові заходи виховного характеру.

Чи підлягатиме задоволенню касаційне подання прокурора?

Чи мав право суд в даному випадку звільнити неповнолітнього від покарання з застосуванням примусових заходів виховного характеру? Порівняйте норми, передбачені ч. 1 ст. 105 КК України і ч. 1 ст. 447 КПК України.

Чи мав суд право застосувати до Харитона одночасно кілька примусових заходів виховного характеру?

Задача 2

Неповнолітній Максим (15 років) вчинив крадіжку з підвалу Попова і виніс речей на суму 1500 грн. Під час досудового слідства Максим свою вину визнав повністю, вибачився перед потерпілим, активно допомагав слідству.

Захисник неповнолітнього просив звільнити підсудного від покарання із застосуванням до нього примусових заходів виховного характеру, мотивувавши це тим, що Максим позитивно характеризується за місцем навчання, крім того Максим поєднує навчання із роботою, що свідчить про можливість його виправлення без застосування покарання.

Чи може суд прийняти рішення про звільнення Максима від покарання із застосуванням до них примусових заходів виховного характеру?

Задача 3

Іващенко (17 років) спричинив Валієвій 4 січня 2005 р. легке тілесне ушкодження (ч. 1 ст. 125 КК України). Під час досудового слідства було встановлено, що Іващенко раніше вже був засуджений за грабіж (ч. 1 ст. 186 КК України) до одного року позбавлення волі, яке він відбув станом на 5 січня 2004 р. Свою вину у вчиненому злочині Іващенко визнав повністю, щиро розкався у вчиненому, попросив вибачення у потерпілої, після вчинення злочину влаштувався на роботу.

Суд відповідно до ч. 1 ст. 105 КК України звільнив Іващенко від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру, передавши його під нагляд трудового колективу підприємства, де він працював, строком на один рік.

Проте вже через місяць Іващенко звільнився з роботи, почав пиячити, порушував за місцем проживання громадський порядок.

Чи були підстави у суду звільняти Іващенко від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру?

Чи може суд прийняти рішення про скасування застосованих примусових заходів виховного характеру та про притягнення Іващенко до кримінальної відповідальності?

Варіант: Іващенко був звільнений від кримінальної відповідальності із застосуванням до нього примусового заходу виховного характеру (ч. 1 ст. 97 КК України).

Задача 4

1 грудня 2006 року Микола (13 років) вчинив розбійний напад на Олексія. Суд відповідно до ч. 2 ст. 97 та ч. 2 ст. 105 КК України застосував до Миколи примусовий захід виховного характеру, направивши його до спеціальної навчально-виховної установи (загальноосвітньої школи соціальної реабілітації) на один рік.

Через місяць після направлення його в загальноосвітню школу соціальної реабілітації Микола втік зі школи і вчинив крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК України). На момент вчинення крадіжки йому було 14 років.

Чи може суд прийняти рішення про скасування застосованого до Миколи примусового заходу виховного характеру та про притягнення його до кримінальної відповідальності?

Чи може суд звільнити Миколу від покарання із застосуванням до нього примусових заходів виховного характеру за вчинений ним злочин, передбачений ч. 1 ст. 185 КК України?

Задача 5

Коваль (17 років) вчинив крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК України). Враховуючи те, що Коваль щиро розкався у вчиненому злочині, свою вину визнав повністю, добровільно повернув потерпілому викрадені речі, суд постановив вирок, яким звільнив Ковалю від покарання з застосуванням примусового заходу виховного характеру у виді обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки, зокрема, зобов'язав його перебувати вдома з восьмої вечора до дев'ятої ранку щодня протягом року, а також заборонив протягом року виїжджати за межі міста. Через місяць після набрання законної сили вирок суду Коваль знову вчинив крадіжку (ч. 3 ст. 185 КК України).

Чи законним є вирок суду щодо Ковалю?

Які вимоги та обмеження може застосувати суд до неповнолітнього при застосуванні примусового заходу виховного характеру у виді обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки?

Чи повинен суд в даному випадку призначити покарання неповнолітньому за сукупністю вироків?

Ознайомтесь з п.26 постанови Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7 «Про практику призначення судами кримінального покарання».

Задача 6

Антон (16 років) за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України вирок суду від 10 червня 2006 року був засуджений до покарання у виді штрафу в розмірі 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. У місячний строк з дня набрання законної сили обвинувальним вирок суду Антон не сплатив штрафу. Протягом двох років покарання не було виконане. У червні 2008 року Антон отримав постанову державного виконавця про відкриття виконавчого провадження по виконанню покарання у виді штрафу.

Адвокат засудженого заявив державному виконавцю, що Антон повинен бути звільнений від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності.

Чи є в даному випадку підстави для звільнення Антона від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності?

Задача 7

3 грудня 2009 року Оріся (15 років) помітила, що у Ростислава з кишені куртки випав мобільний телефон. Скориставшись тим, що за її діями ніхто не

спостерігає, Оріся таємно викрала у Ростислава телефон, сховавши його собі в сумку.

Судом під час розгляду справи було встановлено такі обставини, що пом'якшують покарання підсудної: визнання вини, щире каяття, сприяння розкриттю злочину, відшкодування завданої шкоди. Також суд встановив, що Оріся раніше не судима. Обставин, що обтяжують покарання, судом не було встановлено. Суд визнав Орісю винною у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України та призначив їй покарання у виді штрафу в розмірі 850 грн., однак звільнив засуджену від призначеного судом покарання і застосував до неї примусовий захід виховного характеру у виді передачі її під нагляд батьків до досягнення нею повноліття.

Чи правильно вирішив справу суд?

Яка відмінність між поняттями звільнення від покарання і звільнення від відбування покарання?

Задача 8

14-річного Оксенчука було визнано винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 121 КК України. Суд засудив його до шести років позбавлення волі, застосувавши до нього звільнення від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк було встановлено два роки. Протягом іспитового строку Оксенчук вчинив умисне вбивство з корисливих мотивів (п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України).

Які умови звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням?

Які правові наслідки вчинення неповнолітнім, звільненим від відбування покарання з випробуванням, нового злочину під час іспитового строку? Як в даному випадку суд повинен вирішити справу?

На який максимальний строк неповнолітнім може бути призначене покарання за сукупністю вироків?

Задача 9

Євгена (16 років) вчинив злочин, передбачений ч. 3 ст. 185 КК України. Суд засудив його до покарання у виді позбавлення волі на строк три роки і звільнив від відбування покарання з випробуванням, встановивши іспитовий строк три роки. При цьому суд поклав на Євгена такі обов'язки:

1. Не виїжджати за межі України на постійне проживання без дозволу кримінально-виконавчої інспекції,
2. Повідомляти кримінально-виконавчу інспекцію про зміну місця проживання, роботи чи навчання,
3. Періодично з'являтися для реєстрації в кримінально-виконавчу інспекцію.
4. Не вживати алкогольних напоїв.

Чи правильно вирішив справу суд?

Які обов'язки суд може покласти на засудженого у разі звільнення від відбування покарання з випробуванням?

Задача 10

Дем'ян (14 років) вчинив крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК України). Суд визнав його винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України, призначив покарання у виді арешту на строк 45 діб і звільнив від відбування покарання з випробуванням, встановивши іспитовий строк тривалістю один рік. При цьому суд поклав на Дем'яна такі обов'язки:

- заборона відвідувати розважальні заклади після 20.00 год.,
- повідомляти кримінально-виконавчу інспекцію про зміну місця проживання, роботи чи навчання,
- періодично з'являтися для реєстрації в кримінально-виконавчу інспекцію,
- закінчити навчання в технікумі.

Чи правильно вирішив справу суд?

Задача 11

Олексій (15 років) умисно заподіяв Владиславу середньої тяжкості тілесні ушкодження. Суд визнав Олексія винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 122 КК України і призначив йому покарання у виді виправних робіт на строк один рік і звільнив його від відбування покарання з випробуванням, встановивши іспитовий строк тривалістю один рік. Крім того, суд поклав на заступника директора з виховної роботи технікуму, де навчався Олексій, обов'язок наглядати за засудженим та проводити з ним виховну роботу. Сам заступник директора з виховної роботи не був присутній під час судового розгляду та не знав, що стосовно Олексія кримінальна справа розглядається судом.

Чи правильно вирішив справу суд?

За яких умов суд при звільненні неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням може покласти обов'язок на окремих осіб щодо нагляду за засудженим та проведенням з ним виховної роботи?

Задача 12

16-річний Вадим був засуджений за ч. 3 ст. 342 КК України до покарання у виді позбавлення волі на строк два роки. За час відбування покарання Вадим сумлінно ставився до навчання, до нього двічі застосовувалися заходи стягнення – догана, сувора догана. Відбувши шість місяців покарання, засуджений звернувся з клопотанням до адміністрації виховної колонії про порушення перед судом питання про його умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

Чи є підстави для умовно-дострокового звільнення від відбування покарання Вадимом?

Що є підставою для умовно-дострокового звільнення від відбування покарання засуджених за злочин, вчинений у віці до вісімнадцяти років?

Задача 13

Павло (16 років) був засуджений до трьох років позбавлення волі за ч. 1 ст. 152 КК України. Через півроку він звернувся з клопотанням до адміністрації виховної колонії про порушення перед судом питання про його умовно-дострокове

звільнення від відбування покарання. Суд розглянув матеріали справи і, встановивши, що Павло не ухилявся від роботи в колонії, продовжив навчання, не порушував правила внутрішнього розпорядку, прийняв рішення про умовно-дострокове звільнення Павла.

Чи були у суду підстави для умовно-дострокового звільнення Павла від відбування покарання?

Задача 14

Раков (17 років) 17 вересня 2001 р. був засуджений за ч. 2 ст. 286 КК України до чотирьох років позбавлення волі. Враховуючи позитивні характеристики, які свідчили про те, що Раков своєю сумлінною поведінкою та ставленням до праці та навчання довів своє виправлення, 4 травня 2003 р. суд застосував до нього умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

Чи законним є рішення суду?

Нормативно-правові акти і судова практика

1. Конституція України: зі змінами та доповненнями станом на 15 січня 2011 року. – К.: «Право», 2011. – 56 с.
2. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. на 25 серпня 2010 року: (відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; КНТ ЦУЛ. – 168 с.
3. Кримінально-процесуальний кодекс України: зі змінами та допов. станом на 1 березня 2011 р. – К.: «Право», 2011. – 232 с.
4. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх: постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 р. №5 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 98-105.
5. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. № 2 (із змінами, внесеними згідно з постановами Пленуму Верховного Суду України № 18 від 10 грудня 2004 р., № 8 від 12 червня 2009 р. та № 11 від 6 листопада 2009 р.) // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 105-114.
6. Про практику призначення судами кримінального покарання: постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7, із змінами внесеними постановою Пленуму Верховного Суду України від 10 грудня 2004 р. № 18, 12 червня 2009 р., 6 листопада 2009 р. // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 64-77.
7. Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 2 // Збірник постанов

Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 79 - 83.

8. Судова практика у справах про злочини неповнолітніх і втягнення їх у злочинну діяльність // Вісник Верховного Суду України. - 2003.- №4(38).- С.12-35.

ОСОБЛИВОСТІ ПРИПИНЕННЯ СУДИМОСТІ У НЕПОВНОЛІТНІХ

1. Умови погашення судимості у неповнолітніх.
2. Строк погашення судимості і порядок його обчислення.
3. Дострокове зняття судимості з неповнолітнього за злочин, вчинений ним у віці до вісімнадцяти років.

Умови дострокового зняття судимості судом.

Дострокове зняття судимості актом помилування.

Задача 1

16-річний Жорж вироком суду від 1 листопада 2009 року був засуджений за ч. 3 ст. 342 КК України. Суд, враховуючи позитивні характеристики, щире розкаяння, засудив Жоржа до двох років позбавлення волі і застосував до нього звільнення від відбування покарання з випробуванням, встановивши іспитовий строк один рік.

Коли Жорж буде вважатися таким, що не має судимості?

Задача 2

Ананій у віці 16 років вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 297 КК України. Вироком суду від 15 травня 2008 року він засуджений до покарання у виді штрафу в розмірі 30 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

З якого часу він буде вважатися таким, що не має судимості?

Варіант 1: Ананій засуджений до арешту на строк 20 діб.

Варіант 2: Ананій засуджений до покарання у виді позбавлення волі строком на один рік.

Задача 3

14-річний Юхим вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 152 КК України. Вироком суду від 10 березня 2009 року він засуджений до покарання у виді позбавлення волі на строк три роки. Через три місяці після відбуття покарання Юхим знову вчинив згвалтування.

Чи може цей злочин бути кваліфікований за ч. 2 ст. 152 КК України як згвалтування, вчинене повторно?

Задача 4

14-річний Григорій вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 153 КК України, за який був засуджений вироком суду до позбавлення волі строком на один рік. Через два роки після відбуття покарання він у віці 17 років вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 186 КК України. Суд при призначенні покарання врахував як таку, що обтяжує покарання обставину - рецидив злочинів і призначив Григорію покарання у виді позбавлення волі строком на один рік.

Чи правильно суд врахував рецидив злочинів обставину, що обтяжує покарання підсудного?

Задача 5

Міщенко (16 років) був засуджений до 4 років позбавлення волі за ч. 1 ст. 152 КК України.

Через півроку після свого звільнення Міщенко звернувся до суду з проханням зняти з нього судимість.

Чи має право суд достроково зняти судимість з Міщенка?

Коли він буде вважатися таким, що не має судимості?

Задача 6

Марат (16 років) 17 вересня 2001 р. був засуджений за ч. 2 ст. 286 КК України до чотирьох років позбавлення волі. Враховуючи позитивні характеристики, які свідчили про те, що Марат своєю сумлінною поведінкою та ставленням до праці та навчання довів своє виправлення, 4 травня 2004 р. суд застосував до нього умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

5 квітня 2005 р. Марат звернувся до суду з проханням достроково зняти з нього судимість.

Чи може суд достроково зняти з Марата судимість?

Нормативно-правові акти і судова практика

1. Конституція України: зі змінами та доповненнями станом на 15 січня 2011 року. – К.: «Право», 2011. – 56 с.
2. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. на 25 серпня 2010 року: (відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; КНТ ЦУЛ. – 168 с.
3. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх: постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 р. №5 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 98-105.
4. Про практику застосування судами України законодавства про погашення і зняття судимості: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 р. № 16 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-методичний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: Ліга-прес, 2010. – С. 86 – 89.
5. Судова практика у справах про злочини неповнолітніх і втягнення їх у злочинну діяльність // Вісник Верховного Суду України. - 2003.- №4(38).- С.12-35.